КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ШОАТТА, 16 ноябрь, 1968 шо. № 137 (4617). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕЛЬ

Пхе шера план хенал хьалха кхочашьйра ленински къахьегама вахте эттача Грозненски кога гІирс беча фабрика дукхаха мехкий коллективаша лакха къахьегама толамаш доах ухх шера. Церна юкъе хьалха латтачарех ю № 3 йолча цеха коллектив. Итт бетта план хенал хьалха кхочашйина ю, планал совгІа цеха болчлоша арахийцар 9200 пар кога гІирс. Лехдалийтал цар уж хьюхамаш ухх бетта а. Хьалхарча итт дени заданел совгІа арахийна кога гІирс 400 пар ба. Къьастта дика къахьет мастер Фирсина Галина кулгалдечу участка коллективо, болхлоша Саидова Малкас, Солтамурадова Зарис, кхычар.

СУРТА ТІА: М. Саидова бьчча кога гІирсаги къюхаш е участка мастер Г. Фирсина.

И. Плиева сурт.

ДЕГ ТІАРА БАРКАЛ

КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета дег тІера бархал оал советски Іилман техникан керда котала мехкаца — пилот тІаьоющам «Союз-2» яхача космически кема СССР летчика - космонавта нов. Г. Т. Береговоя лехкаш хин-нача «Союз-3» яхача кеман сигала бехьа йинь толама чекхбалорца дуьзадина шейн кехаалаш дахийтинче Советски Союза ерригача партийни, советски, общественни организацешта, предприятийн учрежденийн коллективашта, къьаст - къьастича гражданашта, хІьта митта воккх-раша йолча марксистско - ленински партии Центральни Комитетана, социалистическиш къьча деттагІна долчаш мехкий правительствешта, пачхьалкхаллий деятелашта, обществени организацешта, довзи а цьарча пачхьалкхаллий къьаст-къьастича гражданашта.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ТАСС-а хоам

БЕТТА ГОНАХЬА ГО БАЬККХАБ «ЗОНД-6» ЯХАЧА СТАНЦЕ

1968 шера 10 ноябре Советски Союзе сигалахийта «Зонд-6» яха автоматически космически станци лелаш ю.

Программаге хьожжа 1968 шера московски хенах 6 сахьати 41 минути яьлча станце беча некъа траекторен коррекци яьй. Станце арахьара ориентаци программаге хьожжа юхахьуэзийтен чекхдаьккхачул тІехьагІа болх бе йолаяхийтар корректирующи импульса хилахка, цуьйоацача йоахкхалая станцега хоам бах йолу двигательни установка. Из маьнеф бахьан делаш станци шийна белгалъьча гаьналга гІолла Бетта гонахьа гобоаккхилга Іалашдем йолча траекторе тІа яьлар.

1968 шера 14 ноябре Бетта гонахьа гобаьккхаб «Зонд-6» яхача автоматически станце цун тІечоэ тІара эттара кІезигагІа, 2420 километр тІийса йолча гаьналга гІолла.

Бетта районе гІолла станци яьккх беча хана Бетта юхерча космически арех физически характеристикашта Іилман тохамаш [illegible].

Станцеша тешшаме радиобуьзам лоаттабу, хІана диц ца долийтача устройствашкара Іилман информаци Іочуйй.

Станце тІара аппаратура боаргамагІа болх беш я, станцена чухьара давлени температурех лахрІача боараме я.

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахта

100 шу

КЕРДАДАР ЮКЪЕКХУХЬАШ

Грозненски швейно - производственни объединене соахка цхьайтталагІча шаре дена дІадоладир кхомбаран экономи арам тІехьара кот бетта хьажар. Цу хьажара керттера лостам бар учет нийса делаела, кІадаш, электроэнерги кхоелга, производства отходех бизза пайда эцилга, оборудованега бизза болх байтилга, арахецача продукце дикал лакхъелга.

Хьажар долча хана объединене экономически службаша, бухгалтере тІадожадарах участкашкара учет тоаяра производствана юкъейихьар маршрутни система, цу гІулакхо атта хьахойтар бараккъа хьадоаккхача хана юхедиев хІада мел да.

Материалаш кхоара тІехьа дукъа балхаш дир йоккхагІйола инженер Н. Смельникова керте латтача бедала нормировани еча группа болхлоша. Комбинированни хьисепе лараш дахарах, шерал а хІоахал а машица долаш кІада дараш доахача нийчдарах, кхы дукха мероприятеш чакхъядарал хьажар доттча юкъа кхоаа кІадаш 50 эзар квадратни метр я. Из бахьан долаш пачхьалкхена кходаь ахча 60 эзар сом да. Цох маІача наьхе берийн хачаш еча расчетни нормироване метах кхъелхьарах кходаь кІада 5800 квадратни метр я.

Материалаш кхы а дукхагІа кхое йиш яр цагахьа хІара цехе, участке, моделей цІенонца экспериментальни ара тІахьожам доаттаборе.

Экономи арам кхомбарах тІехьара кьовсам эггара чьалха дІабодабьчарех бар электрикаш. Объединене цхьайолча участкашкарча лампашта метта дийнахьара сердал тела 135 лампа оттайир, сиха болх бен йола 40 керда машин оттайир, из бахьан долаш кхоль электроэнерги 72 эзар киловатт-сахьат да, цох пачхьалкхенна 1440 сом пайда хилар.

ХІаман кхомбара филиалашка, цехашка технико - экономически советаш вІашагІьехкар, партийни собранеш йир. Цига йийцар материалаш кхоара чакхъяха еза мероприятеш: производства маршрутни система юкъеихьар, хІара бетта инвентаризаци еш отчет яр, экономи е болхлой Іоиабар, ГОСТ-а ца яккхара нормативаш кхоачашъяр, кхыйраш. Уж мероприятеш чакхъяьхача хьалиннар дина да, кІезигагІа хул вехьа доаду кІадаш.

ЧІоагІа терко ю совъюлача отходех пайда эцара, хІана дьлча уж тал хул 13—15 процент. Уж отходаш пайда ца эцаш дІаяьхача деррига кІадашка дІабедама маьхах 20—80 процент пайда хул объединенена. Уйх шера нарех пайда эца болабарах наха чІоагІа ховташ йола 28 тайпара хІамаш арахец тха объединене коллективо. Цу гІулакхо шера пачхьалкхенна 45 эзар сом пайда баьб. Тхоай отходех пайда эцарай совгІа, кхычахьара хьаеача 16 эзар метр отходех а пайда эц хІамаш тегараша.

Технически нийсагІа йола нормаш производствана юкъекхухьача хана къаьстта теркам тІаба хийтар балха ханах дикагІа пайда эцара. Масала, № 4 йолча цехо агрегатно-группови потока балха юкъейихьар дешдагІача берий кочамаш тега технологически конструкци. Цу гІулакхо хІамаш тегача дІайода за 32,4 процент кІезигйир, хІаьта даьрхІачул совгІа шера арахийна кочамаш 15 эзар я. Из бахьан долаш кходу вlапи 6,8 эзар сом да.

Берий костюмаш еча кходаьд 1600 сага-сахьат, цун керттера бахьан да беагІ-беагІача нийса болхлой дІаоттабар, кулгаш дечча балхашта механизаци яр, керда кхо пресс болх бе йолалийтар. Цо тоpe хилийтар 1600 сом ахча кходе.

Наьсалагlчен аллагІчен цехашка чепилгаш дІадегІара йола приспособлени кийчйир, хІаьта кхоалагІча цехе чопилгашта лаьрхІа Іургаш дахара приспособлени кийчйир. Цо а бокхха пайда бир производствана.

Механически мастерсе кийтъяьй пхьешаш ду приспособлени. Цо шера бу пайда 3,5 эзар сом да.

Цул совгІа къаьстана оссарю лакхъяра, арахета продукци дукагІа хилийтара керда оборудовани отталай. Уйх шера яхы а 250 керда оборудовани оттаергья.

Тха объединене дукха балхаш ду цхьаькха сакхат доацаш продукци арахецара. Тетача хІамаех 98 процент технически отдела тІахьожам болаш хІалу.

Управлене ца эшаш йола зевньеш дІаяхарах, участкаш шерърах кхычахьа балха ваха йиш йолаш 3 болхло мукъаваьлар.

И. ЦЫГАНКОВ,
Грозненски швейно-производственни объединени керттера экономист.

Пятилетка кхоалагІча шера къаьстта дика къахьегаш ба «Орджтрансстрой» треста № 151 йолча механизированни колонна гІишлошъераш. Цига къаьстта дика къахьет Кочергин Ярослав керте латтача комплексни бригада. Октябрь бетта план цо кхоачашъяьй 120 процент, хІаьта ухх бетта кхы а дикагІа къахьет гІишлошъераша. Хьинаре къахьегарна белгалбаьнна ба каменщик Н. Я. Семенышев, сварщик В. П. Числов, болхло М. Гериспутанова, кхыбараш.

СУРТА ТІА: Нохч-ГІалгІай автоуправлене болхлошта лаьрхІа хІалду 70 квартира кулача цІенойн бераш хьаллотташ ва каменщик Н. Я. Семенышев.

И. Плиева сурт.

ЗЯБЬ-БІАЬСТИ ДУВЧА ЯЛАТАШТА

Лаьтта леладара культура лакхъеча леархІамера моттиг дІалоац зябе. Цун леархІам кхы а лакхлу моттбахама производство интенсивно дегІайодаеча. ІалабаІате леархІаме я хьалха аьха зябь. Берттерча дашъе цо лакхбу бІаьстан юкъе йоча культурей хьувкъам.

Кхоачамбеллаш тІоадда йоаца Грозненски производственни управлене боахамашна зябь къаьстта бокхача леархІаме я. Ухх шера тхьаь пхийтта эзар гектар зябь аха езаш я района колхозашка совхозашка.

БІаьсти аха цаІ гектар ятарга-ни, яхача дешнах шерра къовсам боаржабаьб района ялат кхедераша.

Октябрь бетта пхийтта эзар совгІа гектар зябь аьхай, цхьа-баьъда, уж тешаш еха я.

БІаьстан юкъе йоча культурей лакха хьувкъам кхебара къовсам лоаттабеча боахамашка уж леархІаме балхаш кхоачашдаь боала гарга ба. Китта, масала, 1-ча Мая цІерагІча колхозе хІанзале 3850 гектар лаьтта аьхад зяба, цо аха дезачох 95 процент хул. Цу колхоза агронома С. М. Ерицка дика кхетаду хаинахьа аьха зябь мел леархІаме я растениеводства продукци алсамъяккхара. ГуйрИйна йоахал эттача халача хьилашка лайхарча темпашца кхоачамдора ужоза зябь ахара балхаш. ХІара дийнахь 15—16 агрегат арйоалар боахама кхашка. Оалам деча трактористашта юкъе шерра яьржар социалистически эль. Яхье хьалха латташ хьабегІа йоаха опыт йолча Жуков Георге кулгалдеча бригада механизаторашка. Жукова кулгалдеча бригада механизаторашка шоай план кхоачашъяьй комсомола 50 шу дузаш. Сий деш лелаю цун бригада коллективо Советий Іаьдала 50 шу дизара сийна даим лелае сийна вымпел.

Дика вІаштІехьдаьлад зябь ахара балхаш «Горячеисточненский» совхозе. Боахама кхашка хІара дийнахь 20 совгІа агрегат арийоал зябь аха. Тракторашъ лелае кхоачамбеллаш специалисташ бацар совхозе. Зябь оалача юкъе тракторашъ тІа хайшаб механикаш, бригадираш, кхычараш.

Зябь аьха яьннай «Юбилейни» № 2 йолча шурий-баьцадарийн совхозашка.

Белгалде деза, зябь ахара балхаш цхьадолча боахамашка ледара лелаш хилар. Масала, № 1 йолча шурий, № 3 йолча сомий-баьцадарий совхозашка аха дезачох 52 процент мара зяба лаьтта аьхадац.

Предплужникаш йолаш оха лаьтта. Ухх шера къаьстта йекъал латтача хана предплужникаш эшаш я. ХІана дьлча цар хеадабаь лаьттан тІера тІоа боал тессача кІап бода, из бахьан долаш лаьттан тІехек тІа хинна юхейиса органически юхам дикагІа йохкаду.

ХьажаІа, гедуаргаш тІахкинача кхашка зябь дикагІа хилийта хьале хьадхагІа кийчо е еза. Юхейисача юхкашта лущени е еза. ТІаккха аха нийса хургда, хІаьта дІадоллача фуна юхкашка нех къарде еегьиц.

Лущени диагоналех шин оагІорахьа йича бакъахьа я, хІана аьлча обработка а аттагІа хул. Боккхача леархІаме да оахама кІоаргал. ДІако цу участка тІа дІаюргйолча культурана эшача тайпара хила еза из. Масала, картол, шекаре свекла дІаюргйоча участкеш 30—35 сантиметр кІоарга аха еза, хІаьта хьаннІана — 25—27 сантиметр.

БІаьстана юкъе доа да бола культураш; кем, йорх дІабуергбола лаьтта 22 сантиметр кІоарга аьхача кхоачаш ба.

Зябь аьхача лаьттанта обработка ю ха хьатІакхалчай. Нагахь санна из ха тулийте бІаьсти юха аха езаргья зябь. ТІаккха цо ялата центнер яккхарга дІадоала лакхлергда, хьувкъам доалбергба. Из хилийта йиш яц.

Оалаш деш органически минеральни удобренеш тесса еза.

Хаппахьа зябь ахар лакхача хьувкъана ларл я. Цудухьа 20—25 ноябрь тІакхоачаш еррига зябь аха яккхара беррига низ тІабахийтаб района къахьегамхошта.

Е. ИЗВАРИНА,
Грозненски районни производственни управлени керттера агроном.

ДЕКАБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

ТІайоца социалистически декхарени пачхьалкхен плани хенал хьалха кхоачаш е еш, сийлениа накъостай Октябра дезача денна «Грознефтегаз» управлени коллектив. 22-ча октябре дена тІабоагІача декабра бетта чотах бензин арахецаш ба управлени болхлой, хІаьта ухх шера плана совгІа реализаци яь газ 96,5 миллион кубически метр я. Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьийгад В. П. Шевченко керте латтача бензин доаккхача шолагІча цеха коллективо В. П. Дагоева кулгалдеча Вознесенскерча газ йоацакхеча цеха болхлоша.

Б. АРТАМОНОВ.

КЕРДА ПРОДУКЦИ

Сийлахь-боккхача Октябра 51 шу дузача денношка Грозненски шурий комбината коллектива сеар Нохч - ГІалгІай облсоюпрофа карара кара тела цІе байраки аяна премии. Из совгІат денна цунна кхачан промышленноста предприятей коллективашта юкъе хьаржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах.

Дукха хе йоацаш комбинате арахийцай керда продукци — кІежъаьккха шуреи «Сулугни» яха нахчен. Нйдархошта къаьстта еэеннай «Сулугни». 40 процент я цуй хьоамал.

М. АЛИЕВ.

ДИАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ЙИЪЛАГІА СЕССИ

Селхан, 15 ноябре, Грозне пионерий республикански Дворец хилар диазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета йиълагІа сесси.

Сессе дийцар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийленна накъадахарах, Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий юртарча (аульни, станични) поселкови Советах долча Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика закона проектах, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдарах, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета кагархой гІулакхех йола комисси вІашагІйолларах дола дешаш.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийленца накъадахарах доклад йир Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председатела заместитела В. Д. Сухина.

Цу дешаех йолча преней къамель даьр КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара, депутата С. В. Смельникова, Наьсаре райисполкома председатела заместитела С. Ф. Цуровас, Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхоза звеньевойс, депутата И. Х. Чагаева, Сунженски района «Победа» колхоза председатела, депутата В. И. Емельянова, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цеха начальника, депутата Р. А. Бычковас, КПСС МалгІобица горкома секретара, депутата Д. Н. Саньяс, Грозненски района Комсомольски юрта Совета председатела А. М. Басханова, Наурски райисполкома председатела Н. А. Федорова.

ШоллагІча дешах доклад йир Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитела, депутата М. А. Мамаева. Доклад юкъаш къамаьлаш дир юртбоахама министра депутата Г. И. Илюхина, Урус-Мартана районерча Алхан-Юртовски юрта Совета председатела А. М. Ризвановас, Ведана райисполкома председатела Х. А. Вакигаева, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Суда председатела, депутата М. А. Кузнецова, Советски райисполкома председатела В. М. Мунаева.

Массава депутат раьза а волаш, сессе тІийцар Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий юртарча (аульни, станични) поселкови Советах дола Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Закон.

Массава депутат раьза а волаш сессе чІоагІдир Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Сессе вІашагІьеллар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета кагархой гІулакхех йола цхьайтта сагъ чувоагІа массаэра комисси.

Сессе балха отчет кепатохаргья.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ

Бетта Лакхехьарча Совета аргІанара сесси хьеллаш хиларца дузаделла 14 ноябре СССР Лакхехьарча Совете совещани хилар планово-бюджетни комиссей, промышленноста, транспорта, буввама йолча, гІишлошъяран гІишлой материалий промышленностан йолча, юрта боахама йолча, унахцІене лораяран социальни Іалашоннен йолча, халкъа образованена, Іилмана, культурана йолча, торговленен цІагІа эша гІулакхаш даран йолча Союза Советен Къамий Советен комиссей накъаий.

Совещане йийцар массаэрча комиссешка 1969 шера лаьрхІа СССР халкъа боахам дегІабоалабара планага СССР Пачхьалкхен бюджетага хьалхагІе а хьожилга вІаштІехьдаккхара порядка хьакъехьара предложенеш, цу дешаех лаьца йоагІаш йола рекомендацеш кийчйир.

(ТАСС).

ПОРП ПХЕЛАГІЧА СЪЕЗДЕ

ВАРШАВА, 13 ноябрь. (ТАСС-а спец. корр.). ХІанз а дунен коммунистически болхлойн партешкара моаршала телеграммаш ух ЙОРП-а V-ча съезда цІерагІа.

Съезде къамаьл дир Венгерски социалистически болхлой парте делегацена керте латтача, ВСРП ЦК Политбюро член а ЦК секретарь а волча Б. Биску. Оаха тхоай халкъ а тхоай парте членаш а хьалкхебу, аьлар цо, пролетарски интернационализма уйлаица, боккха леархІам бу социалистически содружество цхьоагІо йолаш кхотаенпен хилара. Кхы кІезигагІча леархІаме доаца лекхар леархІ оаха дуьен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагІо чІоагІъярах. Тхо тІехьа да коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани кийчъяра гІулакха дІахьалхашкахьа боккха гІа баьккхаб яхач уйлаица.

Тха парте дІахо а долла хІана дерг-да из шерра дунен халкъашта юкъера вІашагІкхетар макулла сихагІа вІаштІехьдаккхара.

Монгольски халкъа - революционни парте делегацена керте латтача МНРП ЦК Хьалхарча секретара, МНР Министрий Совета Председатела Ю. Цеденбала хьакхайкадир. Дунен социализма позицеш чІоагІъеча, империализма тийша балхаш юхатохача оаха толамаш дахара бола тешам ба марксизмана-ленинизмана тешаме хилар. СССР-парчен кхьча социалистически мехкашцарчен доттагІала тешаме хилар, социализма дунен халкъашта юкъерча деррига низашта хьалхашкарча тхоай интернационални декхара — тешаме хилар, аьнна. МНРП-ес дІахо а тІагІертта къовсам лоаттаберга, аьлар цо, марксистско-ленински теоре цІенал бахьан долаш, гадоахарга коммунистически мугІарий цхьоагІон, социализм лораерга хІанзарча ревизионистий, Мао Цзэ-дуна клика, кхыча оппортунистий атакех.

Ше къамаьл деш, Къилбехьен Вьетнам мукъалккхара Къаман фронта делегацена керте латтача Къилбехьен Вьетнам мукъалккхара Къаман фронта ЦК члена Данг Куанг Минга белгалдаьккхар, вьетнамски халкъо ший Даьхе лораеш, американски агрессорашта духьале лоаттабеча къовсаме дьха а, доахаргдоь а толамаш социалистически мехкий, дерригача дунен прогрессивни халкъий новкъосталла айхха дузаденна хилар.

* * *

ВАРШАВА, 14 ноябрь. (ТАСС спец. корр.). Польски вІашагІкхийтача болхлой парте пхелагІча съезда делегаташа деш дола къамаьлаш халкъа Польша дІахо дегІакхувлара хьалкара чІоагІа бехктохдам хетаза. Цар экономика толамий хьакъехьа даьнеш кхуал, хьаьда предложенеш тел кхоачамбоацараш дІадахара боахам дегІакхувлара.

Польски халкъа БІу кердагІа йолча техникаца чІоагІа кийчбарах, ПНР гераманарча низой бІуъ дерригача тайнай низ чІоагІбарах, оаздрде беча боккхачашкхотама балхах дийцар съезде Къаман оборона министра В. Ярузельске. Цо белгалдаьккхар польски эскарш обороний низ чІоагІбена хилар. Пемахой кІоарга тІема знанеш партена, социализма гІулакха, пролетарски интернационализма принципашта мутІахьа хиларца Іаьвна таръеш я. Интернационализм, аьлар цо, тхона йола социалистически мехкий эскарашцара, эггара хьалха Советски Эскарацара чІоагІа зелдарий цхьоагІа я.

Съезде къамаьл даьча польски профсоюзий Центральни Совета председатела И. Лога-Сованьске съезда делегаташка хоам бир, польски профсоюзашка 9,200 эзар член хилара. ПОРП-а 4-ча съезд хиннача тІехьагІа парте 1,900 эзар член тІаьккхийтта хилара. Социализм хьалъяра эша хьалаш халкъа Іалашдарал бахха, парте а мо хара, кхы тайпа лериІаш хІана даьц профсоюзий, аьлар цо. Парте тешаме гІонча я уж, шоай дерригача хьинарца цун программа кхоачашъергья цар.

Тахан ПОРП-а V-ча съездага моаршал луш къамаьлаш дир Румынски коммунистически парте ЦК исполкомен массаэрча президиумен члена, ЦК секретара Кичу Стойкас, Корея Къахьегама парте ЦК Политбюро члена Ли Ен Хо, Германе Коммунистически парте ЦК Политбюро члена Йозеф Ангефорта, Аргентина Коммунистически парте ЦК Исполкома члена Фернандо Надрас, Сирийски коммунистически парте ЦК Политбюро члена Ібрагим Бакре.

ПАРТЕ ДОШ — КОЛХОЗХОШТА

ГIуйрийна балха ди доладалалехьа кхст-кхста парткоме воагIа коммунист Сердюков Владимир. Цигара херж цо шийна эшаш дола газеташ, журналаш, «Красный пахарь» колхозе деча балхий сводкаш хьеже чакхваах. Из ва цхьоалагIча тракторно - полеводчески бригада агитатор. Кр ихелагIа шу да нов. Сердюков из болх беш волаь. Тешаме кхоачашду цо шийн партийни декхар.

Агитатора хов ший балха кертердар къахьегамхошца хаддаш ва бувзам лоаттабар долга. Цудухьа балхах мукъа йолча хана бригада цIеча уголоке кIира шоаза вIашагIкхет механизаторашшоай агитатора беседага ладувгIа. Уж тайп - тайпарча темаехи сакъердамеи хул. Из ха йиш я, района, болхаца, бригада вахаре лоархIам болаш йола цифраш, бакъдараш лехаш цо беча балхах. Къаьстта ладувгIа безам боагIаш, пайдане яр агитатора укх тIехьарча хана В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчо ярах яь беседаш. Ший къамаьл гонза дувзар цо механизаторашна тIайпача социалистически декхарашца. Иштта беседаш йир агитатора «Коллектива сий — хьа сий», «Ленински комсомола 50 шу», «Енеч фашистех мукъаьлкхача дена — 25 шу» яхача темаех лаьца.

Нов. Сердюкова ший кертера декхар лоархI комсаш, хьаьбаш леладерашца дахьача толамех, цар шоай декхараш кхоачаьдарах дарца дувцилга.

Бокхда болх баьб агитатора механизаторашта парте ЦК октябрьски Пленума решенеш дIайовзийтара хьакъехьа а. Ший оргIанарча беседага кийчлуш агитатора дийпар КПСС ЦК мартовски Пленум (1965 шу) хинначул тIехьагIа шоай колхоза экономика мел дегIаений, дерригa ялат, дулх, шура, тха, фуаш доахкилга мел алсамдаьннад. Геттара чIоагIа тервам тIабодаш дийпар агитатора тIехьхьарча пленуме юртбоахама дерригa доакъош детIадоаладара белгаладаьча маькъех, йолаш йолча резервах.

Беседаш сакъердаме чакхъйолаш хилар ладувгIарьша каст-каста деча хаттарех а хоирга. Наьахьа санна цхьадолча хаттарашта цу сахьате жоп дала шийн вIаштIехь ца даьча, тIехьагIа кийчо а йийя жоп лу цо.

Агитатора болх бизза кхоачаш а беш, юртбоахама техникуме пхелагIча курса заочни отделене деша вIаштIехьдоал къонача агитатора. Общественни болх бора эьна поккъа хилац цурна дешар. Из цунна вахъадовл.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шалинский райкома секретарь.

СУРТА ТIА: зенитно - ракетни комплексан управлене цхьан пункте. Тренировкаш еш ю.

ТАСС фотохроника.

БРИГАДА СИЙНА

Грозненски района «Советская Россия» колхоза Исраилов Султан керте латтача цхьоалагIча кхаш леладеча бригада коллективо укх шера чIоагIа хьувкъаьяр шоай кхашкара культураш. 1968 шера хIара гектара тIара 22,6 центнер яа боль ялат чуццора декхар тIайийлдар пар, хIана доггIоздаьнна хоам бу бригада коллективо 656 гектарах хIаранс тIара 25,7 центнер ялат чударах. ХIаьта Садаев Руслана, Закриев Сайт - Iале, Закаева Шурка хий дехкош хиннача 100 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара чуийца кIа 35,8 центнерага дIакхаьчар.

Иштта дика кхеьй бригаде кхыйола культураш а. ТIайпача декхарел совгIа чуденад гепараш — хIара гектара тIара 19 центнер, шекара свекла — 270 центнер.

Уж культураш лелаеча звеньяшта юкъе белгалъе йоагIа Садухаджиев Iаддал - Керима, Эдиев Жалила, Эскаев Шитас кулгалду коллективаш.

Социалистически эхье хьалхе лаьккхача цу бригада коллектива сийна укх деношка колхоза центральни усадьбе цIе байрахх айъа.

С. МАЙСИГОВ.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Балха беатIгIача тайпара на къабалъяр Грозненски «Электроприбор» ахача завода белхалой, инженераш, техникаш, гIуллакхе нах вай социалистически Даймехан 51 шу дузуш долу 10 бетта хIиттачахкхеннан план кхочушйина 1968 шера 21 октябре хьоккхачашъяй. ХIинца партийни бюро а бIаргча хьажийча ерригача партийни организаце а мишта вIаштIехьдели уж декхараш кхочушдан?

Шоллагlа шу ду заводо коллективо планировани экономически стимулированеи кердачъ хьадашна болх бу. Практико хьахьеххад, боахама реформах дика пайда боалаш хилар. Из бIаргагу заводa балха хьокханашка хьежача. 1967 шерaца нийсдича балхаш 1968 шера духхагIа хиннадолаштехьа а укх шера 9 бетта план кхоачашъяьй: продукцена реализаци яра 104,7 процент, пайдашта — 106 процент.

Уж декхараш кхоачашдеча хьана партийни организаце корIортолгь дьй профсоюзни комсомольски организацеш, коммунистац чIоагIагIча участкашка дIаоттабе тIерт из, хIара коммунист производства болх кIоаргагIа терла̇лбара, производства чухьара резерваш лехара, керда, толашагIа мел дар производствана юкъехкхахьара, кхоачамбоацараш сихха дIадахьре йоаихо ю.

Масала, партбюро, завкомо, ВЛКСМ комитето цхьана яьча заседане партийно - боахама актив шерра юкъе а ваьш йийца чIоагIийр завода НОТ-а комплексни план. НОТ-а комплексни план кхоачкйъяра гIулакх цIаккха мел ца долийташ шоай чIогIамашта кIал лоацар цхий партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Цу тайпара, 1968 шера 9 бетта чакхъьяьккхай 80 эзар сомагIа кой экономически эффект енна 50 совгIа мероприяти.

Дикка дакхбенна заводe социалистически эхье боарам. Аьлча кховчаш ба, хIанз коммунистически къахьегама тIехьарча эхье дакъа лоацаш 871 саг хилар, цу дакъе коммунистех 117 саги комсомольцех 227 саги. Коммунистически къахьегама ударник аха цIи еннай 903 сага, цу дакъе КПСС членех 81 сагаи 140 комсомольцаш.

Боарам боацаш цIаккха а дIабарбоацаш ба шоай сийлахь ца социалистически декхараш кхоачаьдара боккха лоархIам а беш, эггара хьалха ахь белаьй, хIаране шу-сий пхе шера производствени план оттадий В. И. Ленин ваьча дийнахьа дана 100 шу дузача кхоачашъяр духьа, цоашта декхараш тIайцац: цхье шера план Е. Е. Писменне 1969 шера 1-гIа май хьалгIакхачалехьеи нохар 1970 шера 22 апрель хьалгIакхачалехьеи кхоачашъе, 98 процентал йохагIа йоацa продукци кхы яха тешаш е азгIйоацаш хIара бечь-бетта дIатала, пятилетка чакхьалалалхьа гIаддайча а 5 сага токара професси Iомае.

Цу дикача инициатива боккха лоархIам а беш, партийни организаце хьалаьцар болхлой-коммунистий группо дIадоладаь из гIулакх, хIаьта профсоюзни организаце болхлоштой ИТР-ашта юкъе шерра болх дIаболабаьб инициатива йоаржаяра.

Болхлой инициатива йийца а Лийца, хьалаьцар похашка чакхъьннача собранешка. Масала, № 1 йолча цехе инициатива хьал а лаьца, цоашта декхараш тIайцар хIаране къаьст - къаьста: коммунистама токараша В. Г. Леонтьева, З. А. Могушкова, фрезеровщица Косьянова, парте боцача А. С. Вечкарева, А. Н. Васильева, А. К. Глебовчин, В. П. Репникова, дукхача кхычар.

ДIадахача шера Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революци 50 шу дизара кийчо яра оьшаш пайда а эцаш, организацешка - партийни партийно - политически болх боаржаяьб партийни организаце В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна дика доагIача тайпара кийчахкхер духьа.

И. А. ЕРЕМИН.
«Электроприбор» завода партбюро секретарь.

УКРАИНА МРАМОР

Iилмахошта хетачех шн миллиард совгIа шу хьалхагIа дена болаш хьаьбагIа къаьхара мрамор корабаьй Украинера. Цуи тIоалий сомал — 7 метрагара 175 метрга кхаччалца.

Украински мрамор доломитизовании ба. цунах Iалаьмате дукха магний йоалл, лоадама даллаш аьнн. Тамашийна да, Италера боваш болча каррарски мрамора дикагIа дола сорташ 3—4 сантиметр кIоарга чакхса доагIаш хинначa метте, украински мрамор — 5—8 сантиметр кIоарга чакхса доагIаш хилар!

Iалаьмате хоаш да кизгах баьша тарболайташ дола кхерансур. Из — йоаккхий кхалгаш йоахкаш, лоа санна кIай, низткъа холуш сийна бос а уваш, дитеъга баьццаро-Iаьржа жIаккигаш — а ухаш.

Уккхаза боалла мрамор, хьаьккхагIе а дальча лоархIамегIа, 200 миллион тоннага дIакхоачаш ба.

Ленинградски Iилмахоша йоах, тIехника акварельни басараш хьодара башха-дика бедал я украински мармор. Цера чIоагIагIа дукхьалъоттлуш хилар бахьан лоъхаш из аьттонца пайна эца йиш йолаш ба домени пишкий лакха температура йолча моттигашка, термоизоляционни боламбе кийчбара, тайп-тайпара беса дола кнога Iоваккъаш, толашагIа йола фарфори фаянси хьаяра. Цхьабакъда, из гучабаккхарах къаьстта чIоагIа гIадбаха ба художникаш-скульпторши.

Нина ШЕВЦОВА. (АПН)

Свердловски область. ХIанз, болх бе йолаллийта ева деноп хьатIаьхаьйача хана, Нижне-Тагильски металлургически комбината № 6 йола домна хьалъераша хIара сахьат кходу. Сихача томпашца тоагIа хьаьлеш, турбопроводаш йохкаш, управлене пульта механизмаш вIашагIйохкаш ба уж. ТIа тIа гаргахкоачаш латт цу Iалаьмате йоккхача домно юкхьаннара чоп лоаладергдола ди.

СУРТА ТIА: Нижне-Тагильски металлургически комбината № 6 йола домна болх бе йолайолийтача денешка.

А. Зельменова сурт
ТАСС фотохроника

«СЕРДАЛО»
2тIа оагI., 16 ноябрь 1968 шу.

ТIехьаюса предприятеш хила йиш яц!

ЕРРИГАЧА ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦА

Октябра хьалхарча къахьегама вахте яттача Нохч-ГIалгIайчен дукхача промышленни предприятей коллективаша доккхий къахьегама толамаш даьхар, цIей деззча хьалхарча денешка тIайийца хинна социалистически декхараш пачхьалкхен пларин хана хьалха кхоачашъярах рапорташ делар цар. Хьалха латтача промышленни предприятей коллективаша хьинар кхоца деш къахьегарах республика ерригача промышленносте продукци арахецара, промышленни продукцеиех кертерча изделешта реализаци яра итт бетта плaн хана хьалха, 26-ча октябре, кхоачашйир.

Октябрь бутт бовлехьа планал совгIа арахийна я реализаци я а продукци 12 миллион совгIа сома мехала я. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша планал совгIа Даймехена дIаденна мехкдаьтта 350 эзар тонн да, газ 90 миллион кубически метр я, хIаьта электроэнерги 60 миллион кубически метр я. Планал совгIа иштта Даймехена дукха дIаденнад тайп-тайпара ловгор, фенол, ацетон, синтетически спирт, полиэтилен, сиэла, мебель, кога гIирс, швейни изделеш, консерваш, кхыйола изделеш. Иштта дар республика промышленноста болхлоша Октябра цIейна накъабоагIаш Даймехена кийчдаь къахьегама совгIат.

Итт бетта реализаци яь промышленни продукци 9,8 процент дукхагIа я дIадахача шера цу юкъа реализаци яьча продукцел, хIаьта къахьегама овсарле 4,7 процент лакхъеннай соахка итт бетта хиначул. Уж къахьегама толамаш даха вIаштIехьдаьннад хан-ханнахьа промышленни предприятеш планировани экономически стимулированеи кердача система тIа яхарах, производства технически прогресс а эш, кердаь техникех дикагIйола технологи производстве юкъе а кхухьаш, хадача балхешта автоматизаци механизаци а еш, производства экономически эффективность лакхъярах.

Белгалдаккха дезаш да, кердача системах болх беча предприятеша ерригa арахецача продукцех 85 процент продукци арахецаш хилар, хIаьта укх шера итт бетта продукцена реализаци яра боарам цу предприятешка дIадахача шера цу юкъа хиначул 10,5 процент дакхбеннилга, хIаьта къахьегама овсарле 6,8 процент лакхъеннай. Гуш махкалара республика ерригача промышленносте дарел дика лакхагIа да уж хьокхамаш.

Октябрьски цIейна накъабоагIаш яьржача социалистически эхье къаьстта дикка къахьегама толамаш даьхад «Старогрознефть», «Горскнефть», «Октябрьнефть» мехкдаьтта промыслови управленей, мехкдаьтта газови управлене, Карабулакски газобензинови завода коллективаша, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, КПСС XXII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода, А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода, Ацетонови завода технологаша, «Грозэнерго» районни управлене энергетикаша.

Керттерча хьокхамий итт бетта план дикка тIехкхоачаьъяьй ейтача, моттигерча, кхачан промышленноста, бытови гIулакхаш дара йолча Министерства дукхача предприятей коллективаша. Царна юкъе я Грозненски швейно-производственни объединене, кога гIирс бу фабрика, Нохч-ГIалгIай химически завода, «Художник» яхача фабрика, даьтта доаккхача № 15 йолча завода, Ассински, Самашкински консерви заводий, Гудермесски шьах еш завода, Грозненски № 2 йолча горбыткомбината, Сунженски райбыткомбината, кхыча предприятей коллективаш.

Цу предприятей декхар да уж толамаш чIогI а деш, дIаха кхы а дикагIа къахьегама толамаш дахар, пятилетка кхоалагIча шера план хана хьалха кхоачашъяра боарам кIа тIабабийса нахъахьара.

Социалистически эхье хьалха латтача предприятей опыт Iома а яь хьаьза декхарийна а йоашта хьалхашка латтача декхарех лоархIа на еш йола предприятей организацейи коллективаш, социалистически декхараш пачхьалкхен плани кхоачашъеча тIехьаюса коллективаш вай республикев хIинз а дукха я. Итт бетта баьча балха итогаш йойла план кхоачаш ца еш тIехьаюсаш 30 промышленни предприяти я, цар реализаци ца еш йиса продукци 3,4 миллион сома мехала я. Цунна цхьана юкъа йнера хьайлача предприятеш валови продукци арахецара итт бетта план кхоачашъяьй, хIаьта товарни продукцеи арахецара итт бетта план кхоачашъяьяц. Цудухьа халкъа боахама дIа ца луш тIалисар дукха болат, мехкдаьтта аппаратураш, етта кирпиик, аьшкабетона конструкцеш, цIенойка дIайода хьу, кхыйола материалаш.

ХIала кийсох промышленни продукци арахецараи кийча продукци дIакхьайтаран итт бетта дийн кхоачаш ца яьча предприятей списоц. Цу предприятей коллективай, боахамой куьгалхой, партийни профсоюзни организацей кертера декхар да производства керда резерваш лахара балха йоагIача хьисапе терко яр, тIадиса декхар шера дIалакидара дерригa низам зорагIдалар, производства ерригача звеньяшта юкъе айхха бувзам хургбоаш гIулакх дар, ритмично промышленни продукци арахецаргйолаш, болх вIаштIехьбаккхар, болх бечарна эггара хьалагIча хана — Iаме лерттIа кийчо яр.

ХIара производствени коллектива хIана хьалкашка латта лоархIаме декхар да къахьегам къаьстта дика вIаштIехьбаккхар, ерригача участкашка къахьегама овсарле лакхъяра да хаддаш къонсам лоаттабар, машинехи оборудованехи дикагIа пайда эцар. производствига дIадахачох хьахудар духхагIа хиннийтар. ХIанз, ерригa промышленни предприятеш планировани экономически стимулированеи кердача системага ялар чакхдоалаш латтача хана, кхоачашдадза даргдоаш да боккхача реформа кIоаргIагIа йоалалга, производстване гучаахаза йола резерваш гуча а йоаккх болза пайда эцилга, цар чотах производства эффективность кхы а лакхъелга.

Укх деношка ерригача промышленни предприятей коллективаша белгалдоахаш да пятилетка укх юхедисача-шерашка кхоачашде деза декхараш, В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийленца накъабахарал кхо шера план хана хьалха кхоачашъяраи дола керда социалистически декхараш кийч а деш хIаьнаш да.

Уж декхараш толамца кхоачашдара эггара хьалха кхоачашдаргдаш даргIдоанаш да хIара белхалчо, бригада, цеха, предприяте коллективо масса даьдаьнна хьокхамий пятилетка кхоалагIча шера план хана хьалха кхоачашъяр.

ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА ИТТ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприятеш	Директор	Партийни организаце секретарь	План кхоачашъяр процентаца
«Трансмаш» завод	А. В. Комаров	М. М. Магомадов	97
«Электроинструмент» завод	А. А. Мальсагов	Н. Ж. Пашенных	99
«Мединструмент» завод	С. А. Базарин	В. Ф. Цыганков	96
Грозненски ремонтно-механически завод	А. Н. Сардалашвили	Г. И. Никитин	98
«ГАРО» завод	С. Ш. Григорьянц	А. Н. Нелорубко	99
Автотрактороремонтни завод	А. В. Моребис	В. И. Пахомов	88
Металлотара завод	П. Е. Столяров	В. П. Ильин	64
Автогенно-карбидни завод	С. Ф. Грилосов	К. И. Оганесов	98
Шалара ЖБИ завод	Р. М. Солтамадов	А. М. Базоркин	99
«Кавэлектромонтаж» ГМУ мастерскеш	Ю. Ф. Нерух	В. И. Григорьев	89
«Чечингушводстрой» Аргунски ЖБИ завод	Д. Г. Гуревич	И. А. Моисеев	91
«Чечингсельстрой» ЖБК завод	Н. К. Лемешко	А. Ф. Камалчев	78
№ 2 йола гIишлош материалий комбинат	М. Т. Майдих	Н. В. Булалаев	99
Старопромысловски кирпичаш ю завод	И. М. Колабов	Т. М. Сорочкина	82
МалгIабиккера кирпичаш ю завод	Ю. И. Узиев	К. М. Дешинев	74
Гудермесски кирпичаш ю завод	Ш. Т. Юсупов	И. А. Нечитайлов	57
Назранера кирпичаш ю завод	В. Х. Алиев	К. М. Гагиев	69
Сунженски кирпичаш ю завод	М. А. Доляков	—	93
Шекар доаккха завод	Н. Г. Горяинов	С. Юсупов	92
«Ачалуки» яха минеральни хий ду завод	С. Д. Пецоев	С. О. Акиев	84
	Директора моттах		
Грозненски горпромкомбинат	Н. Ф. Максимов	Н. С. Пестренин	95
Назрановски мельзавод	В. В. Ушаков	С. М. Мупольгов	98
Ермоловски леспромхоз	В. П. Воронов	Д. С. Дасаев	80
Сунженски леспромхоз	И. И. Цинкалов	А. Г. Пушаков	99,2
Ведана лесхоз	С. С. Усаев	И. Дикаев	99,1
Ачхой-Мартана лесхоз	Ю. Ю. Минаев	Л. Хумашев	99,5
Грозненски швейная фабрика	Б. В. Бабнев	В. Г. Былинкина	99
Гудермесски горбыткомбинат	Д. К. Жуков	О. Н. Гетман	95
Шелковской райбыткомбинат	А. А. Абдулкадыров	В. Г. Мишетов	99
Ачхой-Мартана райбыткомбинат	В. А. Шалаев	—	73

ОТХОДАШ А ЙОАЯЦ

Бахача воаа эшаш дола товараш дукхагIа арахецара дукха предприятеш чакхъьаккхай укх шера моттигерча промышленноста министерства предприятеша.

Укх шера 10 бетта 11 тайпара йола керда продукци арахеца йолайй предприятеша, царна юкъе я магнитофонни кассеташ, кога гIирс, полихлорвинилови скатерташ, иштта кхыйола продукци.

Къаьстта дика пайда эц производства отходах Нохч - ГIалгIай химзаводе, «Художник» яхача фабрике, «Металлист» заводе. 1968 шера 10 бетта 393 эзар сома мехала йола цу тайпара продукци арахийцай цар. Иштта, «Художник» яхача фабрике отходех арахийна продукци 22820 сома мехала я.

К. АБУЕВ.

БАЛХА ЦХЬА ДИ

ГIуйрийна 5 сахьат доаллаше а трамвайни депо хоара араийла йолалу трамвайни поездаш, хIара 3 минот йоаллаше а цхьацца поезд арайоал, городе йолча 6 маршруте дIайолх уж. 7 сахьат доаллаше а депо хоара 67 поезд арайоал. Цу гIулакха вIахьожам лоаттабеш ва Наурзанов Юсуп Iаьлий, 1932 шера дена за из Грозненски трамвая управлене болх беш.

...— Миштад гIулакхаш, дукха поездаш араьннай тахан линие тIа, — цу тайпара хаттар ду аха нов. Наурзановга.

— ГIулакхаш во дац, графикага хьежжа ерригa поездаш араьннай. Цхьабакъда, хийнаш-м нийсъелар.

Уж дIахха вIаштIехьдаьннад бийсанна вагонашта профилактически осмотр, ремонт еш хиннача Репников Николай Ивановича кулгалдеча бригадо дика къахьегар бахьан долаш. 30 шу гаргга ха я нов. Репников депо ремонтник вола, шийн болх Iалаьмате дика бовз цунна.

Цунга хаттар ду аха: «Миагта бир ааш бийсанна болх, малагIа новкъарлена нийсъелар бригадина?»

— Дерригa а дика дар, тоъал яр запасной балхалаш, материалаш, бакъда, тоъаш бацар слесараш, электрикаш, радист. Болх дукха бе бийзар, къаьстта хала хилар вагонашта корааш дIаувттадеш хиннача. Дале а, графикага хьежжа ерригa трамвайни поездаш араьлар лине тIа.

...Депо хоара тIехьхьаьш поезд арайдал, хIаьта уккхаза болх дIаболабу дийнахьара сменаша. Депо коллектива кулгал деш ба начальник Коваленко Павел Андреевич, керттера инженер Клименко Галина Михайловна.

Цар дувц: «Тха коллективо шерра социалистически эхь йоаржаьй В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна къахьегама совгIаташ кийчдара, хIанз коллективо ший дерригa тервам тIабахийтаб чIайца социалистически декхараш кхоачашдара. Дукха гIуллакх даьд трамвайшта еш йоаца профилактически ухьа тоьйра, трамвайна навкъаьшта ремонт яра. Из болх беча бригадашта юкъе къаьстта белгалъяьннай Колдыщев Иван Ивановича куьгалду бригада. Трамвайшка лерттIа болх байтара дерригa ду тяговн подстанцешка болх беча зIамигача коллективаша. Царех цхьаннена куьгалдеш я Нучкова Нина Александровна, дика вIаштIехьбаьккхаб цо ший болх. Хоьш мадарра тяговн подстанцей декхар да переменни токах дамиленна яр, цу духьа лоархIаме да кремневи выпрямителаш даим а болх беш хилар. Царна пахаддаш тIаьхьожам лоаттабе беза, хIаьта из цу коллектива дика вIаштIехьдоал.

ТIехьарча хана подстанцешкара техника эргаьккхай, хIанзалца уккхаза хинна выпрямителаш ртутни яр, хIанз уж ерригaш а кремневичарца хийцай. Из бахьан долаш дикка лакхъеннай трамвай эксплуатационни сувал, хIаьта иштта дукхагIа кхоаш электроэнерги а. Цу подстанцешта а 68 километр йолча контактно - кабельни линешта а тIаьхьожам лоаттабеш я нов. Прокопенко кулгалду бригада.

...Центральни диспетчерски. Уккхаара ерригача маршруташка лелача трамвайни поездашта кулгалду. Тахан цига хьожаш ба диспетчер Рыбак Вера Семеновнаи, кхераш боаниш трамвайш лелийтара вола ревизор Тодоров Алексей Филипповичи. Цар болх баргга хьежжа лелаергья ерригача маршруташкара трамвайни поездаш.

—Болх бувой цуга,—аьнна хаттар ду оаха Вера Семеновнайга.

Ерригача маршруташкара поездаш графикага хьежжа лелаш я, хIаьта цхьаккха а аварийа яц.

Цу хана управлене цIеча уголоке цхьоалагIча смене балха ханнача водителашна инструктаж дIахьош я кхераш боаниш трамвайш лелийтара йола керттера ревизор нов. Носова. уккхаза из движена служба керттера инженер нов. Петров. Уккхаза бувц депо дикагIбола водителаш В. И. Аванесов, В. С. Корчагова, Н. К. Мишуровская, А. Н. Величко, кондукторш Т. М. Баранкова, З. К. Лысенко, кхыбараш. Профсоюза местком лаьрхIад цар цIераш сийлен Доска тIа яха.

Сайре. Цхьанна йоагIаш депо чуйоагIаш латт трамвайни поездаш. 21 сахьат даьчча лина дийнахьа баь пайда дIачуттеха баллу кондуктораш, водителаш.

Иштта чакхдоал трамвайни управлене цхьа балха ди. ХIара дийнахьа 175—180 эзар пассажир дIа-юха хьут Грознерча трамвайша, шера уж 60 миллионага кхоач.

А. ШИЛИН,
Грозненски трамвайн управлене керттера инженер.

СИХДЕ ТЕХНИКА ТОАЕЛГА

Чаккхбьинчу юртбоахама техникана ремонт е йолаяь хьалхара бутт, хIьета цуьнга дIаьхьинай техника тоера аьттув белашагIа бола йIайха ха а. Цхьабакъда тха районе хIинц мара ремонт е оттабац.

Къаьстта вочь хьала тIа да юртбоахамц техника тоера гIулакх «Красное знамя» колхозе. Юртбоахама инвентаран алата комбайнаштен ремонт е болабенабац цига хIинз а. Техникана ремонт яра йиълагIча квартала план хIьета а кхоачашъерг ма йий ахаш сагота бац боахама ремонтниками механик В. Н. Муничан. ХIьета хоьш да цу боахаме хIара шера техникана ремонт ета брак кийслуш хилар. Из худ ремонтишаша ший хапнахьа болх дIа а да болабеш тIехьагIа сихбарах.

Кхы дикагIа отталаьдаш техникана ремонт яра гIулакх «Россия» колхозе а. Трактораштa ремонт цига эсала леладу цига. Техника тоалга дикагIа леларгдар къаьхьегама дисциплина чIоагIйере, механизатораштa тIахьежам лоаттаборе. Иштта, трактериста А. Минаева 30-ча сентябре ремонт е оттайир ший трактор, цхьабакъда, хIинц а тIехь ходовой дакъа чуаль дьинадац. Дукхь денош дIаухийт цо балха хьа ца воагIаш. ЭтталагIча октябре дешз ремонт е ôттаьй ший трактор А. Позняковс а, шале а, дах хIама дац хIинз а. Техникана ремонт еча кийслуча цу тайпарча кхоачамбоацаращца къовсам лоаттабац колхоза кулгалхоша.

Цул сонгIа колхозе хIинз а йоцаш яц трактораштa ремонт яра, тIулахх дара график. ХIьета цхьа бутт хьалла тракторий уалашта ремонт яра вIашагIтеха механизаторий кадраш а йолаш яц. Балхара дIаух мах.

Цу тайпарча хьала тIа да запчастеш Iалашъяра гIулахх а.

Цхьабакъда, доллаш да юртбоахама управлене хьокхаш оца мегаргбола боахамаш а. Дика вIаштIехьдьаха комбайнашта ремонт яра балхаш Ленина цIерагIча колхозе, «Терский» совхозе. Ленина цIерагIча колхозе хIанзале пхиъ «СК-4» ахача комбайна ремонт яьй, хIьета «Терский» совхозе — йиъьнена. ХIанзале кхоачашъяьй цу боахамий механизаторашца комбайнашта ремонт яра йиълагIча квартала план.

ХIара боахама механизаторий хIанзара нерттера декхар да махула сихагIа юртбоахама техника бIаьстан балхашта кийчъяр, цу гIулакха аьттув болашагIа йола ха тула ца лайтар.

Н. ТОЛОМОННИКОВ,
Наурски района юртбоахаме производственни управлене нерттера инженер.

ДУЛХ—ДУКХАГIА

Хьайбаш боахам дегIабоалабеча нерттера лаь дулх дукхагIа даккхар да.

ТIеххьарча шерашка дулх дика совдоахаш, но кийчдара цачахьалкхен план хIара шера кхоачашъеш хьайсагIа республика колхозаш совхозаш.

Иштта дале а хьайбаш боахама из дакъа дегIадоаладеча цIенхалитара кхоачамбоацараш шийслу.

1966 шера республика колхозашкен совхозашкен 16,6 эзар тони дулх даьккхар, хIьета 1967 шера 22,2 эзар тони даьккхар, вешта аьлча 33,7 процент дегIадора дулх даккхар. Цу шерашка юкъера лаьрхIача 4,8 процент мара дукхагIа даьккхадац дулх.

Из сакна йолча лоахача техникаш торо хилийтац дулх кийчдара пачахьалкхен план - заказ кхоачашде. Нагахьа сакна 1968 шера пачахьалкхенга 35 эзар тони дулх доахка план - заказ але, 1970 шера 30 эзар тони дулх доахка лоаш я республика.

Дале, из декхар кхоачашдара хIара шера 7—3,5 процент дулх сондаха деза вай, из етта декхар дац, цудухьа дулх даккхара йолаш йолча тероности кхоачаме хи бивоа найда эц йоа.

Къона хьайбаш лоамаш даьгIанашка доажадейа Iа хIана а лоаттIаш дар хьахилац цунах вай боахамашта. ДIадахича шера цига доашадаьча 54 эзар къонача бежана 3,5 эзар тони мара дулх тIаккхетамар. ХIара дийнахьа буси тIаккхийттар 563 грамм хилар. Иззал мара хургдац укх шера тIаккхийттар а. Керттерча дакъе доахан дебадарах тIаккхет дулх. Иштта, 1960 шера дехи 1967 шерралца 39 процент тIаккхийттад доахан, хьаккхар — 41, жа—8, цу тIара оалхазараш 33 процент. ХIьета дулх тIаккхетара дукха эргалонаш диланзар. Цул совгIа цхьадолча боахамашка дукха дIалу хьайбаш эсала дар.

ДIадахача шера дулха дIадендоахан гIийла дар. Из бахьан хьайбаш дийна долаш ззача 2395 тоди дулх дийра, боахамашта пи миллион сом дIаккхачазар.

Массехк шера вIашта дукха лаьрхIа гIийла доахан дIатеха Грозненски, МалгIабика, Наьсарен, Урус-Мартана, Шаьла, Шелковской районий боахамаша.

Цу хьалаца хьагойт хьайбаш ахкан замалахь дикагIа доажадеш, гуйрийнен Iаьн замалахь доахан доажадара царна хьыва дракъар доаттадара дукха йоакхо ен ца хилар. ДукхагIйолча даьнье октябре, ноябре дIалу хьайбаш, из бахьан долаш дулх чакхдоаккхача промышленноста бу болх кицъала хул, бахача наха цахаддак дулх лоаттаде вIаштIехьдалах.

Белгаде дева гуйран Iан замалахь дулха доахан доажадар цхьадолча боахамашка дика вIаштIехьа даькка леладар.

Дийна долаш ззача хIара дар 304 килограмм йолаш юкъера дерста 765 къона бежан дулха дIадалар вивоаре Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозо. Иштта, дийна долаш ззача хIарадар 318 килограмм йолаш дарста 250 бежан дулха дIаделар цу бетта «Победа» цIерагIча юртбоахама артеля колхозхоша. Наьсарен района «Назрановский» совхоза скотникаш Оздоев Махьмаден Цороев Махьмаден дика кхабарца дийнахьа буси 940 грамм дулх тIаккхетийтар, дийна долаш ззача хIарадар 320 килограмм йолаш дарста доахан дIаленнал цар. «Октябрь 40 шу» ахача совхозе скотникаш Олигов Аьхьмаден Кадзоев Башире юкъера лаьрхIача дийнахьа буся 820 грамм дулх тIаккхетийтад.

Дицадалийта йиш яц бежала дулх дукхагIа даккха дезалга. ХIанз республика бахача наха дукхагIа хоатташ да бежана дулх.

Бахача наха лоаттабу кхача дикагIа хилараш, халагIа йолча производственни процессашка механизаци ярах, къахьегам аттача баккхарах хIанз наха дукха лоатташ дац дукха дарста дулх.

Сага дIача дулхах шоввтъа процент бежана дулх хила деза. Вай республике деррига доаккхача дулхах бежана дар 35 процент да. ХIьета из кхы а совдаккха вайга торонаш йолаш я. Из декхар кхоачашде хIанзае шиникъ белгалбе беза. Хьалхара никъ — дулха лаьрхIа хьайбаш интенсивно кхабар. ШоллагIбар — дулха доахан кхоабача фермаштен боахамаштен специализаци яра детта доахан дукха лаьрхIача бугIаница а лелийташ хьахмина Iаьсий дулха леладу доахан леладеча технологеца кхабари.

Хьалхарча наькъагIа хьалхара гIа мара баькхабац вай, хIьета шоллагIча новкъа довлара дукха кизаш тIадахийта деза дулха лаьрхIача хьайбаш боахама дакъа вIашагIдоллаш.

Цунца цхьана дами сакна Iахар дусараши довраши кIеангагIа хилийтара къовсам лоаттабеш Iаьсий дукхагIа хилийта деза. Цхьабакъда, укх гаргарча шин шера торо хургьац вай бежана дулха чотах дулх совдаккха. 1969—1970 шерашка дулх кийчдара пачахьалкхен план кхоачашъяра сиха дегIадоагIа дешъеш дегIадолладе деза, хьаккхий, устагIаш дулх дукхагIа даккха, коа тIара оалхазараш дебаде. Вайна аьттув болча хьалхарча ах шера эгара дукхагIа хурсаш хьахургйолаши шу чакхдоаллаш укх дулха дIалургйолаши вIаштIехьдаккха деза.

Кондицега дIаккхоадаза кIеанга доал дола доахан доаде йиш яц (санитарни брак яь дараш карах дIайиккхача). Кхо баь килограмм кIезигагIа дезал долаш хила йиш яц доаду доахан, хIьета хьаккхара 100 килограмм.

Хьайбаш дебадарца 1969 шера шура лавхарах совгIа дукха кхаба йиш йолаш диъ - пхиъ эзар Iаса хилийта деза. Доахана выбраковка яр лавгIде деза. Выбраковка е воачa Iатуа тIехьара Iаса кхеде деза, хIьета хьалхарча ах шера шура а лаьхха шоллагIча ах шера дулха дIабаха беза.

1969 шера хьалхарча квартале дулх кийчдара план кхоачашъяра хIанзе - деррига хьалаш вIаштIехьдахар баккхача лоархIаме да. Цу хана пачахьалкхенга 6,5 эзар тони дулх дIадала деза, вешта аьлча укх шера хьалхарча квартале хиначул 1,5 эзар тони дукхагIа.

ТIехьа ца доахаш дулха чуоттаде деза хьатIадоагIача шера дулха дIалургдола доахан. Доакъар кIезига дале а интенсивно кхаба а кхаьба сихагIа дулха дIалала деза хьайбаш.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийленца цацьабакара кийча ели 1969 шера 700 тони, 1970 шера 900 тони дулх лохка дакхара социалистически декхараш тIайицад республика хьайбаш леладераша. Из декхар кхоачашдара еррига зооветеринарни правилаш йизза чакхйоахаш дукха болх бе беза хьайбаш леладерий. Из дукхагIдолча даькъе тийша да 1968—69 шера доахан Iангардахарах.

Ханнахьа дика доакъар кийдаьча, хьайбаш чулаттаргдола помещенеш йIокхаь кийчъьча, хьайбашта гIулакх дергдола нах боагIбоагIача дIаоттабьча боахамашка декхараш кхоачашдергхиларах шеко яц.

Г. ПЕТРОСОВ,
юртбоахама министерствa нерттера зоотехник.

Халача ушалашка, лоаман доакъашка, шийлача поляри хишка гIолла хала маршруташ ехкаш бола Къулбехьен - Якутски комплексни экспедице геологаша укх тIеххьарча шерашка Якута хьайийлай коксуюши кlеран кIорп вьшка рудл доалла йоккхий моттигаш. Укх шера тохкама балхаш деш йола район Станово дукъа боса-оагIоний йIоаххале хьалъиржай. Буруш тохача установкашта эша еррига оборудовани, гIишлой материалаш укказа гIаахуъ ваадехалашен вертолеташен.

СУРТА ТIА: (аьрдахьара аьттехьа) —геолог Чимин Оганес, киевски геолого - тохкама техникумера, практиканташ - студенташ Олег Пилешкин Владимир Шульган вьшка рудай кердана образецага хьежаш боакх.

В. Теторнин сурт.
ТАСС фотохроника.

ГАЗЕТАШИ ЖУРНАЛАШИ— ХIАРА ДЕЗАЛА

Укх деношка чаккхйоаь тIедоагIача шера газеташи журналаши хьадара кампани. Из доархIаме гIуллакх кхоачашдеш дикка болх баьй республикански «Союзпечать» цхьайолча органаша, нгпайбазенка пропаганда яра из йоархIаре ювкъастале йолча советаша, общественни хьмоле нгпайбазув доархIаре болче общественникаша.

Газеташи журналаши хадара бола кестанца вIаштIехьбьенихаб Урус-Мартана, Шелковской районашка. ДIадахача шерал дикагIа ел укхаза нгпайбазенка язлулга. Цум баьлен— — хьалагIа а дика кийча яр. Колхозашка, совхозашка, юрташка, массайолча производственни участкашка хьалтехад нгпайбазенка пропаганда еш дола планаташ, лозунгаш, иштта кхыдола рекламни щиташ. Цу районашка хIора денна хьинаре болх бу общественни хьмоле нгпайбазув доаржадеш болча бIаьн общественникаша.

Тахан оаха луча таблица тIара гуш да иттлагIа ноябрь тIаккхочаш Урус-Мартана, Шелковской районашка нгпайбазенка язлулга дукха хIема ца эвлашк кхоачашдаь хилар. Гаргарча шина чоалгьатр ооай а газеташи журналаши хадара кампани Советска, Назрань-Юрта районашка. Цу районашкара «Союзпечать» органашка болхлой ваьт-касша хул совхозашца, колхозашца, предприятешца, дика оарцагIйоаша общественни активо, цупхо денно котъьстал ду.

Цхьайолча, бIарча хьайийнча районашка зоала вIаштIехьбьенихаб газеташи журналаши хадара бола. Из гуш да укх сводка тIара. Сводка хадаьчарца кийсдача иттта а процентах аьлархIа бола сводкацар:

Урус-Мартана	96,7
Шелковской	91,5
Советски	88,9
Назрань-Юрта	85,4
Ачхой-Мартона	81,9
Грозненски	79,8
Ведана	78,5
Гудермесски	75,7
МалгIабика	74,0
Сунженски	70,8
Надтеречни	70,5
Шаьла	60,5
Наурски	67,4
г. Грозне	66,8
Наьсарен	63,0
Республика гIоала	72,0

Гаттара тIехьдаьнаш я Наьсарен, Шаьла, Сунженски, Наурски, Надтеречни районаш. Совхоз хинарчул дуника кIезингагIа я нгпайбазенка хадалара тешпаш.

Из ца мегаргдолца хьал аттар нерттера бахьан да «Союзпечать» органашка партийни организаца, общественни хьмоле нгпайбазув доаржадераца ойха бувзам ца лоаттабаб, нгпайбазенка тайп-тайпара изданешта партIиъ пропаганда ца яр.

Газеташтен журналаштен язлулга йоккха политически кампани я. Массехк дн мара дисадац из чаккхъяла. Цудухьа «Союзпечать» болхлой, партийни, комсомольски организацеш доахаравша а укх деношка хIаране шийна эхаш дола газеташи журналаши хадара вIаштIехьдеккха.

«Газеташи журналаши — хIара дезала» аха доаш партIиъ кхайкхам.

МЕХКДАЬТТА ДЕГIААХАРА НАЬКЪАШ

Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта промышленность дегIайоалаеча дикка дакъа лаьцад Октябрьски района промыслашка къаьстта хьалхарча пятилеткай шерашка.

Даьхен Сийлахь-боккха тIом хьалхехьа мехкдаьтта доаккхачен буруш тохачен хиначa техникан технологен беараш революци яладеьа хиначул дукха лакхбеннабар, бакъда хила безачунга диллача лоха бар. 1941—1945 шерашка тедха мара кхы тоадаланзар техника хьал.

1947-ча шерах мехкдаьтта промыслайн бурувдестача конторайи технически дьалаш хийца шу хилар. Даьхен заводаш арахеца йолалар станоки - качалкайи кIоаргача насосийн керда конструкцеш. Хьалхарча къаьнача дахчан станокашта-качалкашта меттел бахх беча хана кхераме йоацаш, лакха къахьегама оасарле йола массехк редукторни качалкаш, къаьнача кIоарга насосашта меттел хувцаши ремонт еш насосно-компрессорни турбаш хьалъийе а ца езаш Iочуухттаеш йола насосаши кхьчар промыслашка. Из техника балха юкъейоалларо торо хилийтар мехкдаьттахой балха хьалаш аттача а доахаш къахьегама оасарле шоаза лаккъе.

Октябрьски района промыслаш мехкдаьтта промышленноста юкъе эггара хьалхагIа керлача технологех болла пайда кхета а баь керда техника юкъехкухьа экспериментальни база а хинна дIаеттар. Советски Союзе эггара хьалха пайда ийцар цига лаьттах Iочуухийтача электроцентробежни насосех, эггара хьалха укхаза болабенаб шоллагIча методах мехкдаьтта даккха, скважинашта поверхностно-активни веществашца обработка е, тIоаннашта гидроразрываташ, гидроперфораци, кхыдола балхаш да. Эггара тIехьа цар балха юкъе доалаьь нерлдараш мехкдаьтта скважинашта телемеханизаци, насосни станнешта автоматизаци, лаьттан кIаьха еча ремонта механизаци яр да. Цо торо хилийтар цхьан сисмагIа болх бе а, холуш къахьегама оасарле лаккъе а. Из керда техника балха юкъейоалаллехьа 10 скважинa гIулахх деш виъ саг хинкавале, хIанз шиъ, е кхы а кIезигагIа мара вац.

Технически прогресс лаккъадарта хьежжа лаккъу болхлой кадраш а. Укх тIеххьарча итт шера промысле болх беча 60 саго чакъьаьхай лаккера дешара заведенеш, техникумаш, гайрийнара школаш. Уж берригаш а хIана бац аьнна инженерно-технически болхлой ба.

Болхлоша творчески къахьегар бахьан долаш Советски Союзе цхьаккха моттиге ца доаккхача тайпара 90 процент мехкдаьтта лаккерча тIоанашкара даккха вIаштIехьдьинад Октябрьски промыслий коллективай.

Лакхерча мелови тIоанашка буруш а тохаш мехкдаьтта даха болабелча денз 1967 шерага кхачалца доаккхаш хиначул шозза ахазен дукхагIа диннад укхаза шера доаккха мехкдаьтта. ХIьета ноябри декабри беттаашка болх дIаболаберг бола скважинаш тIаккхийтаца кхы а дукхагIа хургда доаккха мехкдаьтта. Хьалха мелови тIоанашкара мехкдаьтта ца доалхача хана а массехк шерашка вIаштта хьалха лаьттар Октябрьски района мехкдаьттахой, цу позицеш тIара балаш уж хIанз а. Укх шера а мехкдаьтта доаккхача промышленноста министерствас хIара кварталe белгалдоах цар телаваш. Итт бетта план хаьал 15 ди хьалха кхоачашъяьй пар. Шера планах 3500 тони мехкдаьттен 500 эзар кубически метр газ яккха езача цар хIакале а 5200 тони мехкдаьттен 780 эзар кубически метр газ яккхай. Укх тIеххьарча шерашка мехкдаьтта цхьан тоннага дIабола мах 10 процент лохбар бахьан долаш итт бетта 141,1 эзар сом пачахьалкхен ахча кходаьд мехкдаьттахоша, 4,9 процент лаккъьй къахьегама оасарле.

Вай юцача телемеханизированни промысла коллективе творчески къахьегача болхлошца ба операторш ии. Гузаев, Юсупов, Петренко, Галочкин, Хандиев, мастераш ии. Левшин, Ногайков, Синюхаев, геологаш ии. Ершова, Данилова инженераш ии. Цатуров, Гаджиев, Ахмадов, кхы бараш.

ХIанз, Грозненски мехкдаьтта доаккхача промышленноста 75 шу дуза ди дезде кийчдуча хана Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахой кхы а лакхагIа толамаш даха оарцагIбьникаб.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

НАЬХА БАРКАЛ

«Дика яь хIана — дика маьхьлаьккхар» иштта да «Радуга» ахача промтоварни тика коллективо шийна хьалхашка оттадаь декхар. Хеталаца тарлу: дика товар маьхал даккха вIалла хала дац, мийдархо ца кийслуш из дисар кхераш бац аьнна. Бокхьалдар аьлча, да-м иштта да из. ХIьета а наха хозалет мах беш вола саг Iимерза, хьона товр де гIертаи хилча.

Иштта ба «Радуга» болхлой.

—Тахан тика чу керда товар кхаьчад. Дикка нах гулбеннаб хьога гIирс бохкача секце. Цхьабараш гIерт хоача ботинкашта сихагIа тIаккача.

—«Невкъостий, шо сих ма ле. ЙIоана эшар шортта да вайга» — безаме аьлар секце заведующе Сафарьянц Антонина Александровнас. Нах тийра. Мийдархошта эша размер лохаш, царна дика тIулахх де гIертаи боалх къона продавецаш Сагантова Марусии Максимова Нинан. Царна ноквъостал де эггар секце заведующи а. Дог гIоздаьле дIаух мийдархой.

«Йоl, — аьлар ха ахача цхьан воккхача саго, — тахан дуккача тикашка уттташ лел со цIагIа юкаю саидалеш декаш. Шута хуртъяцар - теш кIаьда тIоарска маьчаш?»

— Укх сахьета хьожаргда вай — воккха саг. ЦаIаш-м корае еза, — аьнна безаме жоп делар Антонина Александровнас.

— Ераш мегаргйолаш сакна хет сона, — аьнна мийдархо маьчаш йиста йохавир Антонина Александровнас цхьа ха яьлча. «Ха йIаьха хийла хьа, ераш геттара дика мегаргйолаш яь», — йоахар гIадвахача воккхача саго. Секце болхлошта чIоагIа баркаллька араваьлар из.

Ботинкашта лаьтта очередь дикка лаьгIъеннаяр. Махулла сика уж маьхал йоахаш бар къона продавецаш, царна чIоагIа баркал оалар мийдархоша.

КIадаш доккхача секце а иштта дика болх беш бар продавецаш Федоренко Нина, Исаева Валентина. Мийдархошта нокхъостал дора шоашта эшаш йола хIама лаха, тайп-тайпара хьехамаш дора. ХIьета а циггача латтача доккхача кстода тIа эшачоа барзкъа доаккхаш бар тика болхлой Третьякова Людмилах, Куприна Аннан.

— Укх тIеххьарча хана, — йоах тика директора Букс Мария Александровнас, — къаьстта дика хул тха тика чу доагIа товараш.

Мийдархошка уж сихха дIаккхачийтара даим йоакхо ю тика коллективо. Цар дукхагIа хеттaш долча товарий ассортимент шеръяра, царна деш долча гIулакхий культура лаккъяра даим терко ю.

Советски наьха хьашташ Iалашдаре дегIаденад. ДикагIдар, хозагIдар, маьхалдар — из да мийдархочо хеттар. Предложенейи жалобайи книжка тIа тика болхлошта чIоагIа баркал оалаш дукха йоазош да, цхьа жалоба яц.

Торговни предприятешта юкъе лаьржача Еррисоюзни социалистически лаьа кхоадагIча квартала итогех тика коллектива еннай Нохч - ГIалгIай АССР торговле министерства барара карa тела ЦIе байракхи шолдагIа премии. КарагIдаьннача - кхоачам беш яц хьинар дола коллектив. Даим шкй говзал лаккъеш, мийдархой хьашташ дизза кхоачалдара дог дазаш я из, шкй балха юкъекхухь вай мехка толашагIйолча торговле организацеша Iоаль опыт, шерра Iоккду наьха хьашташ.

Доккхий декхараш тIайицад коллективо В. И. Ленина 100 шу дузача денна йоагIа кийчо яра. Шоай пхе шера план кхоачашъе лаьрхIад цар сийлахь - воккхача баьча 100 шу дузача дийнахьа.

М. АБУНАРОВ.

Доазал дехьара

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМЕРА ХЬАЛ

ХАНОЙ, 14 ноябрь. ТАСС корреспондента С. АФОНИНА хоам бу:

Къулбехьенвьетнамски городашка дIахо йолуш латт политически хьал.

ВIашагIкхийттача Штаташа Вьетнама Демократически Республика территорена чуетта бомбаш социальчул тIехьагIа Сайгонеи Къулбехьен Вьетнама кхыча городашцеи бахача наха йоккхий демонстрацеш йолаьй тIема духьалара, маьрша лоэунгаш а кхайкадеш.

Укх деношка къаьстта чIоагIача низаца дийнача кертерча дIадехарел цаI да Къулбехьен Вьетнаме машар оттабара Къаман кортамукъален фронтаца переговораш йолаергйола керда къулбехьенвьетнамски правительство вIашагIйоллара хьакъехьа дIадехар.

Къулбехьен Вьетнама городашкарча событеша хьахьокх Къулбехьен Вьетнам мукъаьлккхара Къаман фронта а Вьетнама къаман демократически машар безачен низий Союза а авторитети влияни, цу патриотически организаце сий доаден из бIехьен гIерташ сайгонски администраци ший хур дой а, тIа-тIа лаккхуш хилар. Цул мийа да, цхьан аьгIорахьара, Къулбехьен Вьетнам мукъаьлкхара Къаман фронто а Вьетнама къаман демократически машар безачен низий Союза а хьайкаеш яр къулбехьенвьетнамски халкъа ойлангара къамин бокъонаш теркальеш йола къаьгта политически программа хилар а, хIьета вокх аьгIорахьара — политически гIулакхашта хийра лаьхача сайгонски администраци ший реакционни чулоцам тIа-тIа дукхагIа хьагучабаккаш хилар а.

Къулбехьен Вьетнам мукъалкхара Къаман фронто дIаккхайкадаь къулбехьенвьетнамски халкъа кхоаьсамо лерхIараш кортамукъале, паргIато, машар, демократи, нейтралитет, Къулбехьен Вьетнам тоаллар; США агрессивни тIем сонабала хьакъехьа, американски бIун США сателлитий бIун Къулбехьен Вьетнамера арабакхчара хьакъехьа, шерача къамани демократически союза правительство вIашагIйоллара хьакъехьара, Къулбехьен Вьетнаме массанe юкъера паргIача хоржамаш дара хьакъехьа Къаман кортамукъален фронто дIадехараш; вьетнамски пош къоастадара Парижe совещане дакъа лаца аьнна Къаман кортамукъален фронто яь решени — уж деррига хIамаш къулбехьен вьетнамски халкъен Къулбасезан Вьетнамерча дайъмехкахошен чIоагIа хьалтоацаш да.

Къулбехьен Вьетнаме хIанз ертача гIулакхаша «Освобождение» агентства комментарешка кризисни санна лоархIаш долча халача хьал тIа ерзаь сайгонски администраци.

ДРВ-е территорена чуетта бомбаш вIашагIкхийттача Штаташа социальчул духьалхаьннача сайгонски администраце кулгадхочо хьакъехьар, сайгонски политически режим кхыметтел ший американски дайл а чIоагIагIа тIема тIехьа хилар. Цунца, «Нам Зан» ахача газета беча маьхагIа, «США локальни тIема стратеги машар» моIан долча сайгонски Iаьдалана гуччахьа мукIарал дир, шоаш долаш хулта дIахо агрессивни тIем лоаттабарца духцаш хилара а вьетнамски проблема машара наькъаца къоастаяра духьала шоаш хилара а. Из дар Сайгонеи Къулбехьен Вьетнама кхыча городашкеи бахача наьха вгIазами гоамали хьоалча кертерча бахьанех цаI а.

Къулбехьенвьетнамски городашкара хьал доалхаш «Освобождение» ахача агентства укх денношка белгалдаькхар, городашка бахача наха кертера дIадехараш — уж Тхиеу - Ки-Хьиеуа клика дIайоалхийта, машаре правительство вIашагIйоллийта, Къулбехьен Вьетнам мукъаьлкхара Къаман фронтаца переговораш едга.

Реакционни чухьара политика а леладаш, сайгонски Iаьдалаша шоай пропаганда органашка гIолла аль ца хетар хьаккхайкаю сайгонски режима паргIатон демократи, но цIенда хIамаш дуц Къулбехьен Вьетнам мукъаьлкхара Къаман фронтех, Вьетнама Демократически Республикох. Къулбехьен-вьетнамски халкъе ше хьалцац аьнна хетийта гIерт сайгонски администраци, ший ца ихоачар ду цо Къулбехьен Вьетнама хьалкара вижал юе цаI мара ца хийтара а ДРВ-ена хувсйолца переговорашка цу тайпара эшал а йоаш лакъа машар а.

Ший кхоаме бахьан долаш кхераш йола сайгонски администраци «нордача тайпара» оттае гIерт, вьетнамски халкъо лоархIачох. Вьетнамера США агрессивни тIем дIахо бахьарца, мекха терроре репрессеца чIоагIагIарца юзаенен мекха бокъонашта болча машара, паргIатон, лоIамашка, цхьаагIон хьакъехьа халкъа дегалтарашта духьалъерзаьн. Тийнашта балхаш доахкаш йола ший политически позици.

Къулбехьенвьетнамски халкъа дегаллата уж хIамаш дикка хьахьекхай, Къулбехьен Вьетнамерча хIанзарча хьало хьахьокхачох, къулбехьенвьетнамски халкъа бокъонца йола ницал йолча Къулбехьен Вьетнам мукъаьлкхара Къаман фронта политически программа тIа.

КПЧ ЦК ПЛЕНУМ

ПРАГА, 14 ноябрь. (ТАСС). Тахан Чехословака Коммунистически партеи Центральни Комитета пленум хьайийлай Прага, хоам бу ЧТК агентства.

ЧТК АГЕНТСТВА ХОАМ

ПРАГА. (ТАСС). ЧТК агентства хоам бир, 11 ноябре ЧССР-ера шиъ американски яль малхбузагерманский корреспондента дIабохийта хилар. Уж ши, бола агентства хоама тIа, ЧССР-е бахкаь хиннаб туристаш болаш, хIьоаъ шоаш мехка хиларах цар пайда ийцаб Чехословаке хьалтешта духьала йола кинематериалаш кийчъяра.

Цу лакхе белгалбаьна вахаь. ЧССР шоаш хьаьший баь тIакийна боллалехьа а, тийрача балха гIулакхаш леладер бахьан доаш дIахо мехка ха йоаккхийта ийхкар парна. хIьета цирематериалаш хьаьккхай.

ПРОВОКАЦЕШ СОЦАШ ЯЦ

ДАМАСК, 14 ноябрь. (ТАСС). ДIахо а Гаргарча Малхбоалехе кхохкам чIоагIбеш ба израильски агрессораш. Цхьанна а дийнахьа сацац Iарбий мехкашта — Иорданена, ОАР-а, Сирина — духьала гера деттаи цар долаш провокацеш.

Аннаха агентства беча хоамагIа, селхан израильски агрессораша Аль-Сунийна тIаьна цаххбаленгаьха иордански бIун позицешта доп даьд. Цунна жаваьхьа доп даьд иордански оагIоно. КIирцаь вIашка доп деш 1,5 сахьат даьккхад. Доп вIашкадеча хана иордански 1 салте вийнав.

Австрерча Иббс ахача электростанце территоре тIа дIачуваяблача. Дукха хин ресурсаш пайда а эцаш, цу хи тIа дукха электростанцеш хьалгIе лаьрхIад мехко.

И. Субботинский сурт.
ТАСС фотохроника.

Керда стихаш

ХАМХОЕВ Ахьмад

КОМСОМОЛ

Кьона дагаш, дIайха догаш
Вахар кроза деттalу
Адамий кроза вай дaь маькъаш
Даьча махка шьйра гу.

Гiоза Даьха, оза Даьхь,
Нана санна лоровш
Хьахе лаьттай комсомол
Дегiацар цIий кхо ца дош.

Мьийсаш вай кале-атто,
Атто маькьаш лийхадац.
Сагана, лаьтта вай ца кхаччаш
Ямса меттиг сона хIиц.

Дикача гIуллакха хьо
байраххош
Орденашца кьегаш
Комсомола сийрда маькъаш
Дунен адамаша хестаду.

Хьалам толаш, декаг айдаш
Ленина Iилма вайца да
Тахан дийна волаш санна
Ленин вайна хьалха ва.

Кьона дагаш, дIайха догаш
Вахар кроза деттalу,
Адамий кроза вай даь
маькъаш
Даьча махка шьйра гу.

ЧАХКИЕВ САIИД.

ВОЛЛЕ, СА ВОI

Волле, са воI, волле соцо,
Юрт гIоргга вай.
Соцца арадоорга гото,
Ала сийна бай.

Аз ловкашна эшли хоттo
Iомовергa кьо.
Хьо палчахка тиьаш, ма оттош,
Лахзорга махе.

ГIуонаш яха, чиьэьрий пуьаца,
Хьеиза сийна буц
Iомоворгьа, волле соцо,
Тоалурга хьо муц.

Шортте эвзаш дола меттиг
БIаргалйторгья.
Воккха хилча, хьай озаре
Iа уж кхуххьорга.

Аз олхзарий бIонаш довзе,
Йооза хIаре га,
Аьхке лорош, кIийлан ваrIа,
ТоIIа довзаш са,

Iомоворгьо, са воI, волле,
Соца воле кьо.
Хьаж хьинхача,
дицдургдоацаш
Да цигара фо.

Хьо кьаман кинъ цигар бовгIа,
Цига бозхи хьо вай,
Волле, са воI, волле соцо,
Юрта гIоргга вай.

ГАГИЕВ Гирихан

ДАЬХЕНГА

Хьо духьа лилла со,
Со нана — Даьха,
Дита сай илаьш,
Сий халкар!..
Могаж Iа «ваха»
Сога тахан аьа,
Вахарга
Ихьаннена хьалхара,
Цу шиннех фу дича
Баньахь да ала,
Хьо воIа Iа сьинар
Кхеочашдорга...
Хьо пуэпа—са пуэпа,
Хьо бала—са бала,
Хьо йоацаш доагIа ди
Да Iарзиа ди.
Бохьда, со лай о,
Са Даьха — наш,
Хьо кхаш хуле
Со вохарг ма вий:
Со да — хьа шоада,
Хьа ловнаш,
КIи каташ.
Хьо да—са дог,
Са уйла,
Са цIий!

Ярославски область. Трассе эггара халагIа йола цхьа юкъ яьккха бол. лаш латт «Сийрдаьюьла къилбаседе» яхача газопровод юлдараш — дукхе Волгах тIеxйоэхйхош латт. 11 метр кIоарга юллаш латт 850 метр йаьха турба. 1000 тонн совгIа да цу Iалаьмата дозал.

«Сийрдаьюьла къилбаседе» яха газопровод Iойоладу Iалаьмате дукха газ йоаллаш кораьлча Коми АССР Вуктыльски яхача моттигера. ДарегIа довгор кхоач махка Европейски даькъа центоерча йоккхийча промышленни городашка.

ШОАТТАДЕН ОАГIУВ

ХЬОКХАМ ЭЦА МЕГАРГБА

Дешархой хьахаржара 1967—1968 дешара шера деко хьехаш дола къаьст-къаьста предметаш теоретически практически кIоаргагIа Iомадергдола занятеш — факультативни занятеш юкъеяьхай общеобразовательни школашка.

Факультативни занятешa лаьрхIa керттердар — школьникий знанеш кIоаргъелга, масее оагIорахьара цар хьаштаци хьаькъали дегIадоаладелаш.

Из мегадеш тIанийцад Карабулакерча № 1 йолча юкъерча школа хьехархошa. Ладахача дешара шера факультативни занятешa чулаьцавар 7—10 классашкарча дешархоех 80 процент совгIа саг. Школе болх беш 11 факультативни группа яр — эрсий меттала, литература, математика, физика, химе даькъе, къадьега Iомабеш.

Уйла тIадкийта, гIулакх довзаш бора факультативни занятеш, масала, физика хьехархочо А. И. Рыбалкос. Цар новкъостал дьад дешархой политически кийчо кIоаргъяран шеръяран, физика курсах йола знанеш цар чIоагIа Iомаяра, тайп-тайпара технически устройстваш йовзара. Цудухьа наьа бахьан доацаш дац физикаж йолча факультативни группа членаша Грозненски мехкдаьтта, Орджоникидзевски горно-металлургически, Новочеркасски политехнически, кхыча институташ ка хоша болхаш экзаменаш дика дIадлар.

Мотоцикл Iомаеш дика болх бир, масала, къахьега Iомабеча хьехархочо Н. В. Лысенкос кулгалдеча итталагIча классашкарча дешархой группо. Кагийча паха дика Iомадаьа программа теоретически даькъа, мотоцикл лехка Iомабеннаб.

1968—1969 шерашка «Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш СССР арахьара политикен» программацара исторех йола факультативни занятеш юкъейоаллайир оаха. ХIаьа общества вахаре общественни Iилмай лоархIам лакхбеннача шиш системана юкъера идеологически къовсам ирбеннача хьалашка дешa багIача кагирхошта коммунистически хьетам балара цунах лоархIама средство хила еза аьна хет тхона. Цо кхетта новкъостал дергда школа йистейоаккхаш бараш общественни Iилмай даькъе шоаш образовани эца кийчбара а. Дешархошта юкъера кийчбергба оаха дунен халкъашта юкъерча гIулакхех лаьца 5—8 классашкарча дешархошта докладаш ергйола них.

Факультативни занятеш тха школерча дешархошa чIоагIа дика лоархIаш я. Литературал, математикал, физикал совнагIа дешархой безам хилар физически культурах лаьца факультативни занятеш вIашагIйохка. Физически воспитане хьехархочо Б. Р. Цадаакидаес хIара денна цхьаццие сахьата общественни хьисапагIа занятеш ю спортивни гимнастиках лаьца.

Факультативни занятеш вIашагIйохкарах дола дош дукха ха йоаццаш Сунженски района школай директорий совещане дийцар. Цхьабола йоккха йоацача юкъерчеи бархI шерен школай директораш шекоаш юьцаш, тайп-тайпара халонаш леткъаеш бар.

Факультативни занятеш вIашагIйохкара хьалаш юрташкарча школика халагIа да. Хьехархой состав эсалагIа я цига. Дукха школаш комплект вIамига йолаш я, цудухьа массехк дешара предметах лаьца факультативни занятеш цига вIашагIйохкалургьяц.

Цу школашка вIашагIъехкача гIойленагIа хургья краеведенех, шоай юрта исторех йола факультативаш. Цу тайпарча факультативна кулгалде йиш хургья исторе хьехархочун, цхьабакъда, из чакхйоаккхача даьа доацаш хила беза географе, биологе, литература, кхыбола хьехархой. Из тайпа факультатив боккхача лоархIаме хургья дешархой знанеш кIоаргъяран цар дукха тайпара хIамаш Iомадаран хинна ца Iеш, царна юрт, юртара профессеш езаллийтара а.

Цул совгIа, РСФСР просвещене Министерства 1968—1969 дешара шера кхы тIа а факультативни курсий программа кийчъяьй «Сочиненеш язъа Iомабара система», «Мотоцикл», «Сом кхебар», «Бьацалоараш кхедар», «Кра тIара оалхазараш лелладар», «Iаьсийн Iоахарийн кхедар», «Зизаш кхедар» яхача темаех лаьца. Царех пайда эца мегаргба юрташкарча барaI шера школашка. Царех лаьца факультативни занятеш чакхьяха йиш я 7-чеи 8-чеи классех цхьа группа а яь.

Тха школа партийни организацена лоархIаме гIулакх хет факультативашта кулгалделгах.

Факультативашта кулгалдара даькъе хьехархошта чIоагIа халонаш тIаккхьачай эшаш дола литература а материальни база а ца хилар бахьан долаш. Цудухьа хьехархоштеи дешархоштеи лаьрхIа факультативни курсех йола пособеш, хилаьза яргйоаца оборудовани сигагIа арахецара данза дергдоацар де деза СССР просвещене Министерства, СССР Iилмай Академе.

ХIаьта хIана Москверча, Ленинградерча, кхыча городашкарча «Книга — почтой» яхача тикашкара Iалашде дезаш хул уж. Массехк шу да московски цхьан тикаца тха халдаьза договор дола а цигара тхона паст - каста педагогически кердадараш уха а.

Юрташкарча школай хьехархошта доккха новкъостал дулургдолаш де дезаш ба педагогически мехкдьттай институтий преподавателаш, Iилма-тохкама институтий музеий болхлой.

Нохч-ГIалгIай хьехархой говзал лакхъеча института кулгалхоша доккха гIалат даьд ахкан каникулаш йолча хана факультативни курсаш вIашагIа ца а йохкаш. Из гIалат цхьадолча даькъе тоаде йиш йолаш дар, нагахьа санна дешара шу чакхдаллалца а Iаьи бIаьсташ юкъерчеи каникулашка а царца семинараш елга вIоштIехьдоаккхаре.

Берригa мохк а санна, доккха цIей — В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизар дезде чIоагIа кийчлуш я тха школа. Сийлахь-доккхача денна даха доагIача тайпара накъалахар яхилга — из да дешархошна беча балха формаши методаши денна эргайоалха тоар. баьхдарашца, гопахьарча вахарца ленински, партийни гIулакх хургдолча уйланца кагирхой хьалкхебар.

М. ФРОЛОВ.

Карабулакерча № 1 йолча юкъерча школе директор, РСФСР заслуженни хьехарха.

СПОРТ

ГИМНАСТИКА

«Буревестник» ДСО Центральни Совета хьалхара моттиг яккхара художественни гимнастиках городе Львов яхьашка даькъа а лаьца дукха ха йоаццаш цIеокъай вай республика сборни команда.

Кагирхой спортивни школа кхебаь гимнасташ бар вай командена юкъе. Яхьашка цхаллагIа моттиг яьккхар цар.

ХIарана хьалхе яккхара эттеха шоллагIа моттиг яьккхар грозненка Шиповская Людмилас. Людмилана дето медаль елар. Из вай гимнастика боккха толам ба.

БАСКЕТБОЛ

Къилбаседа - Кавказа городашкара баскетбольни командашта юкъе вIашагIкхетарaш хилар укх денношка город Орджоникидзе. Финале хьалхара моттиг къуосаш лайзар Орджоникидзерси Грозненски баскетбольни командаш. ТIагIертта лаьттача къовсамашка котало яьккхар вай баскетболисташа. Царна цхьоалагIа спортивни разрядаш елар.

ФУТБОЛ

ХIара шера вай республике Мацара приз яккхара хулаш йола футбольни яхьаш чаккйоалаш латт. Полуфинале лоаза бекъо яьккха йиъ команда шоайла ловзаргья.

Халрахе лайзача Грозненски мехкдаьтта института студенташа эшабир моттигера футболисташ. Пединститутера студенташ яьшар 1 Мая цIерагIча колхоза футболисташца ловзаш. Полуфинале ховзаргйола йиъ команда белгальъьинай хIанзе а. Уж я: «Локомотив», «Луч», 1 Мая цIерагIча колхоза, мехкдаьтта института командаш.

О. НИКОЛАЕВ.

И. С. Тургенева дегIа памяти юк. Из хьоржийлаяд цун дакъана гор. Орёле писатель ваьча дийнахьа дене 150 шу дузаш.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАЙДАНЕ ХЬЕХАМАШ

IАННА НЕРДА ХУРГЬЯ

НIайхача, ескъача подвала чу пенаца гобаьккха гувлгий хьисапе гIум хьарца еза. Цу тIа гIолла мугIарех Iадика еза морковь, петрушка, сельдерей, порей, свекла, кхыдар. Царех доаьна доккха гIанаш дIадаха деза, хIаьта уж Iойохкача хана пайан шоддагIчарех хьекхалургйоацаш яхна еза. Цул тIехьагIа гIум тIа а хьаьрца дIакъайлахда еза. ШоллагIа мугI хьалхарчул кIеззига лохагIа, бахла беза. Цу тайпара Iенина уж баьцовгIаш бIаргчача Iанна кердa а йолаш ухаргья.

КАБУЦ IАННА КЕРДА ХИЛИЙТАРА

Овлах тIиру а теcса хIара кабуц шоайла вIашагIа ца хьокхайолийтаж тховнах хьалъоха. Цу тайпара Iаьгара лоаких басах йола кабуц я.

ГIАЛАТ ДIАДАККХА ЙИШ Я

Уйнаштеи кораштеи хьекхача басарах Iатт кьаке из укх тайпара дIаяккха йиш я. Юхьанна Iатт хиниа моттиг цIена вазелин хьекха цхьан-шиш суткана аллийта кIаьдъллийта еза. «Новость» эха порошок бензинадо е скипидараца вIашагIъэю, худар санна из хилалца. ТIаккха из раствор пахашкила Iатт хиннача моттиге IотIахьеэх. Массехк минута ухийт из нитта.

Мукх укх тайпара дIайоаккх. Миссторгий кислота массехк буртиг мелхача чаь Iага хила йиша. Е лимонни сокак тух теха смесь кийчъе а мегаргья. ТIаккха из смесь Iатт хиннача IотIа а йилле массехк сахьат доаккхийтт. Шеначa хила ютт из моттиг. Цул тIехьагIа кIеззига маьхках дотта седа техача хила ютт.

КЪИЛБАСЕДЕН ИСКУССТВО

Анадырь яхача чукотски городе вIашагIъелдай малек халхарен ансамбль. Из къилбаседехьарча края культурни вахаре йоккхе событи я.

Ансамбла юкъе ва 20 саг — вокальни, музыкальни, хореографически группаш. Пхе сагах латтача музыкальни группе — профессиональни ши музыканти Хабаровски музыкальни училищера кхо студенти. Ялх сагах латтача вокальни группана юкъе бахаб: чукчанка Нада Таграт, эскимоска Сакана Рактыкайна, эвенка Лена Антонова, эвенйка Лилия Самар.

Репертуар оттаеча юкъе дакъалаца лаьрхIа ба чукотски литератораш — Юрий Рытхэу, Антонина Кымытваль, Михаил Вальгиргил, кхыбараш. Тхоай ансамбла традици чIоагIъе, Чукотка шиш тайпара искусство, цун къаман колорит дIахьокха безам ба тха.

Кердача коллектива плавашка йоккха ши программа я. Берашта лаьрхIа кийчъеш я программа. Репертуара тIара керттера моттиг чукотско-эскимосски малешта хетаю.

Николай МЕНЦЕР,
композитор, Чукотско-эскимосски къаман малек халхарен ансамбле кулгалха.

(АПН).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен кхаьла а йолаш, лоадама йовчач а йолаш ха латтаргья, Малхбоалехьара мук хьеккергба бойсавка лаьгIо, дийнахьа гIаьххьа, республика малхбоалехьарча районашка — чIоагIагIа. Фегара температура республике гIолла 0—4 градус, Грозне — 0—2 градус. дийнахье республике гIолла 1—6, Грозне — 3—5 градус йIовхал а йолаш хургья.

17-чеи 18-чеи ноябре а кнтта кхы цул лоадама хуьца ца луш хургба хаоттам.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Сурта тIа: Волга тхон тIа гIолла юллаш латта газопровод вIашагIхотташ а.

И. Дынина сурт.
ТАСС фотохроника.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

16 ноябрь

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА

10 сахьат даьлча хIама ха лойрий клуб. «Дукха беза хьай мохк». 15 сахьат даьлча «Iилма техникен» кхо кинолекторий.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ЦIА

19 сахьат даьлча Грозненски политехнически техникума студентий Старопромысловски района къахьегIбоачча мехкдаьттадоашца вIашагIхетара сейре. Художественни самодеятельноста концерт, халхараш, ловзараш, аттракционаш.

15-ча УЧАСТКА КЛУБ

18 сахьат даьлча «Ульянов Володий бераш кхуие воаган шераш» яха лекци.

А. М. ГОРЬКИ ЦIЕРАГIАРА КЛУБ

17 сахьат даьлча Иванова цIерагIерче городоке бахархой «Старогрознефть» НПУ къахьегIболча мехкдаьттахоашца вIашагIхетара сейре.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

18 сахьат даьлча Къаман дешах йола Коммунистически парти программа В. И. Ленина кийчъяр.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ЦIА

18 сахьат даьлча культура университета унахценон факультета занятеш. 19 сахьат даьлча фортепианни музыка сейре — Iа гIеланад.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

19 сахьат даьлча йоккхача зале — Деррингеа дунен студентий денна хетаь мехкдаьттан педагогически институтий студентий сейре. 18 сахьат даьлча лекционни зале — Ленински дешараш. В. И. Ленин ваь бIаь шу дузаш денна хетадаь тематически кинофильмаш хьокхаргда.

17 ноябрь

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА

11 сахьат даьлча кердача литература обзор. 12 сахьат даьлча «Мальчиш-Кибальчиш» яха кинофильм хьокхаргда. 17 сахьат даьлча «Тха нарядаш» яха сейре. ХIамаш тегаргйий хIамаш йоакхарий кружока моделаш хьахьекхаргья. Художественни самодеятельноста концерт хургда.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ЦIА

13 сахьати 30 минути даьлча «Грозненски мехкдаьтта промышленноста хьехкхалларош тха дах дай ба» яха тематически утренник.

А. М. ГОРЬКИ ЦIЕРАГIАРА КЛУБ

13 сахьат даьлча «Старогрозненски мехкдаьтта хьехкхалларош тха дах дай ба» яха тематически утренник. Цул тIехьагIа документальни кинофильмаш хьокхаргда.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

16 сахьат даьлча революционни, тIема, къахьегама сийлен музее машенаньахой транспорта ветеранаца В. П. Велигоца вIашагIхетаргба къахьегамхой. Подшефни часта тIемахоаща вIашагIхетар.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ

12 сахьат даьлча йоккхача зале «ХХ-ча бIаьшерена Прометей» ва В. И. Ленина бIаь шу дизара хетаь кинофестиваль. «Апассионата» яха кинофильм хьокхаргда. 16 сахьат даьлча Деррингеа дунен студентий денна хетаь кагирхой сейре. Дворецa коллективе эстради творчески отчет. «Комсомольцаш — сатем боаца дегаш» яха театрализовани представлени хургья. 17 сахьат даьлча лекционни зале кIоранойнекъаро дешараш. КПСС ЦК Октябрьски (1968 ш.) Пленума балха итогаш. Коммунистически гIишлош хьалъеча советски халкъо доакхе толамашта хетадаь кинофильмаш хьокхаргда.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ХIАМА ХА ЛОВРАШТА

ЦIЕРА IОТКIАМ ЛОАЛУШ БОЛА КIУВ

4000 градус йIовхал лоалуш ба Японе цхьан Iилмай лабораторе хьабаь синтетически кIув. Неорганически вещество а теха синтетически кIувний ядж тайпаех хьаль «гибрид» а из керда кIув. Из кIув хьакха цIаста ши эзар градус йIовхаа хилча а лалац.

СЕРДАЛЦАРА БОАНГАШ

Беша ауламаш ду садоахка хIамаш меттел пайда бериш а йовю ядохимикаташа. Цул совгIа баьцовгIай моастагIий шоашта деттача дIохьажига кьло а киле ца йоаш юс. Ядохимикател дуккха толашагIа я Молдавски ССР Iилмай Академе прикладной физика Институте уоттаю сердалов боангаш. Ультрафиолетови сердалон лампаша тIаувз алхха зуламаш деш йола маьркIажийга аралюла садоахка хIамаш. Цига электрически токо йовю уж.

ЭГГАРА КЪАЬНАГIА ДОЛА КIАДА

БаьцовгIай хьоасех хьадаь хиннача кIадай эггаш кораьлла Техуакан яхача мексиканхи города юкъера. Радиоактивни углерода новкъостаца цу сахьате цу кIадара хьежаб. ТIаккха гучадьяьнад из кIада 6 эзар шу хьалха хьадаь хилар. ХIанзалца хьа эггара къаьнагIа долча кIадаех лийрхIад кхо эзар шу хьалха хьадаь хинна Пакистанера кораьда кIада.

МИСТАЧОХ МЕРЗАДАР ХУЛ

Кагий цIе комараш а йоахкаш цхьа тамашийна кIотаргаш нийсалу Конгохой Ганаеи юкъерча африкански джунглешка. Цитаьа санна уж комараш хIама даалехьа йиича чам къовстабеш йолчa органий функцеш чIоагIа хувцаду. Цул тIехьагIа цхьан-шин сахьата миста мел долча даарах мерзадар тарау. Мерза хул кальмони чхьагIари йийи, миста мансови чIаьпилгаш. Цига бахача ях шерра пайда ийбу цу комарий свойствах.

Из тамашийна эффект ше маьрра хьакхачийта гIерт Iилмахой.

УЛЬТРАЗВУКОВИ МАССАЖИСТ

Медицински приборашъ хьесча Ерригсонзин Iилма-тохкама институте кийчъяьча «Ультразвук Т-5» яхача кердача ультразвукови терапевтически аппарато дарба ду радикулит, ишиас, миозит, полиартрит яхачеи, кхыдолчеи лазарашта.

БIАРГАШТА ДИКА Я ЧЕРНИКА

Французски бIаргий лабораторе кийчъяьй баьдача а бийсанна а бIаргашта хIама дика дикагIа бIаргадайташ, бIаргаш боадонга долара новкъостал деш йола препарат. Фу средство йола из? Из мукъагIа, вай хьунашка кIотаргий хьисапе дукха тIейоалаш йолча черника яхача хомарех да экстракт я.

«ЮСАРА» САМОЛЕТ

БIешкайнила йолча хане автомашина багажника чуэош из. Самолет - кIорит хьаьй американски цхьа инженера. Цо аьттув боввитаргба авари хиннача транспортни самолета экипаж кIалхарьяккхара. Сахьата 120 километра хьежачица схьа хиьа бу цо 75 километра 150 километре кхачаца гаьна йолаш. Пеггаш хилча 30 метран совгIа мадда хьалц цунна. 80 килограмм гергга да цун дозал.

«ДЕГIАЦА ЦIИЙ КХЕСТАРА ДОЛА НОВКЪОСТАЛ»

США лаьрзIад, дегIаца лергагIа цIий ца кхестеш хилар бахьан долаш хIара шера 400 эзар гергга саг цамогаш зулаш хилар. Цунеи дукхе лазараш а хулеш дукха нах бое. Къаьстта медицински оборудовани арахецара болх дIаболабаьча цхьан фирмо хьаьй эдегIаца цIий кхестара дола новкъостали аьнна цIи тиила йола шиш тайпара прибор. Накха эттаба баэш йола йоккхе хирурги оалаш йолчун новкъостал доацаш дега бола чIоагIагIа байташ йола човлане электро - счетни машина я из. Специалисташа йоах, из машина юкъеяккхар бахьан долаш хIара шера 100 эзар саг лечара кIелзарвоаккх.

СЕРДАЛ ЮЬЛА ЮЬНИЛГАШ

Кембридж фарда тIа юкъ-юкъа хьольгIача [illegible] юьнь да одентосмис кха цIаний [illegible]. Массеза а бетта юьлагIаш кIерано сена кIамана форда тIа хьатIа а даьке сердал юьла Iоа хиц борша кIаний тIеоэар духа. Из тамашийна хIама эйинад Христофор Колумба «Санта Мария» яхача каравелла тIарча моржаща 1492 шера ноябре а. Массаза а цхьан ханнаш цхьан тайпараш хул да хIама. Из ха а хоеш, цига баха нах хьалххагIа а кийчлу толашагIа дола даар а лоархIаш дуаш дола кIаний лувца.

КЛИМАТИ САГА ДОЗАЛИ

Тайп - тайпарча климатически зонашка массаза а бахача нахьа дозал фона юкъера температуре лакхагIа ма хул кIезигагIа хул. Уж денаш дукха ха йоацаш цхьан американски тоххамхочо эзаьча балха тIа йоалаьй. Финландe бахача нахьа юкъера дозал 69,3 килограмм да. Монголен Китая къилбаседехьарча районашкеи бахарий — 63,9, Испане бахарий — 59,4, Алжире бахарий — 55,8, Вьетнаме бахарий — 50,4 килограмм. Дозал эггара кIезигагIа да экваториальни областашка бахача нахьа. Масала, Калахаре (Африка) бэха бушменаш юкъера кхоьа 40 килограмм мара ба ца.

«Сельская жизнь» яхача газета тIера.

ЛадувгIа, хьажа

16 ноябрь

РАДИО

6.30 — Нохч-ГIалгIай лаьттаведаярхо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.40 — Хоамаш. 6.56 — Хаоттамах бола хоам. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Сона цукха безача мекха» (эрсий меттала). 16.20 — Студенташта дола концерт. 17.00 — «Пиллонский тIай» яха инсценировка (нохчий меттала). 17.30 — «Кхобал» (эрсий меттала). 18.00 — «Тийрка ГалгIеш». Литературни передача (гIалгIай меттала). 18.20 — Иллеш, ашараш, халхараш. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — «Старт» яха телевизионни - спортивни журнал. 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Музыкальни перерыв. 19.00 — «БIаьсти езарий клуб» (СССР халкъа адлей программах. Ерригсоюзни радион телевиденен солисташа а халкъа инструментий оркестро а дIаоаь). 20.00 — Документальни фильм. 20.30 — Передачай программа. 20.35 — «Поиск» яха художественни фильм. 21.35 — Концерт.

17 ноябрь

РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий» газета сенах язду. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 7.50 — Ашараш. 8.00 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — «Шоана дукхаезача ашарий» концерт. 9.00 — Москва. 15.20 — «Лор» яха Веданжева очерк (нохчий меттала). 15.40 — «Волакъажар» (эрсий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 17.00 — Радиовыпуск «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 17.30 — РадиоладувгIархой заявкаех дола концерт. 18.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Берашта фильм. 12.30 — Интервидени. Дешархошта «ДIадойта бокъо я». Берашнерй передача. 13.30 — Советски Эскарен Флотен бIухошта. 13.30 — «Шеринг» яха Тонкеле опера. Чайковски цIерагI долча оперен балетен Пермски театра спектакль. 15.00 — Дешархошта «Музыкальная экскурсия». Ленинградера передача. 15.20 — Музыкальни киоск. 16.00 — Барт тайна бераш. 16.20 — Английски мотта уоем яха керда яккхар. 16.30 — «Сията гуртал» яха художественни фильм. 18.40 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 18.55 — Документальни фильм. 19.00 — Тургенев «Степной король Лир». Телевизионни спектакль премьера. Поэзионочун 150 шу дизарга. 20.30 — «БорхI ди», дунен халкъашта юкъера программа. 21.15 — Кинолюбителай клуб.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж).
Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-38-11; бехктоккхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта бахамен письмой отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж).
Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революцие проспект, 7/84.
Типографии ва-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ04415. Заказ № 4641.